

ki sem ga že prej omenil; le-ta se je povzpел do najvišjega dostojanstva v državi s svojo dejavnostjo v civilni službi, četudi je bil njegov ded samo Sulov centurio, oče pa pretor. Augustus ga je hitro povišal v konzula, da bi prehitel Labeona Antistia, ki se je tudi odlikoval v isti stroki. Tisti čas je namreč rodil dve taki diki miru hkrati, toda Labeo je bil nepodkupljiv in svobodomiseln in zato ga je ljudsko mnenje bolj častilo, Kapitonova poslušnost pa je bolj ugajala mogotcem. Oni se je prikupil zaradi krivice, ker je obstal pri preturi, ta pa si je nakopal sovraštvo zaradi zavisti, ker je dosegel konzulat.

76. Tudi Iunia⁷¹, Katonova nečakinja, žena Gaia Kasia in sestra M. Bruta, je umrla v štiriinšestdesetem letu po bitki pri Filipih. Njena oporoka je zbudila veliko govorjenja med ljudstvom, ker je kljub svojemu velikemu premoženju prezrla Cezarja, medtem ko je skoraj vse plemiče postavila za dediče. Cezar je to vljudno sprejel in ni zabranil, da bi se njen pogreb počastil s hvalospevi na govorniškem odru in z drugimi svečanostmi. Spredaj so nosili dvajset slik pradedov najodličnejših rodbin, imena Manliov, Kvinktirov in še druge iz enakega plemstva; vendar vse sta s sijajem prekašala Kasius in Brutus, preprosto s tem, ker njunih slik ni bilo videti.

Č E T R T A K N J I G A

(LETA 23 DO 28 PO N. Š.)

Za konzulata Gaia Asinia in Gaia Antistia se je pod Tiberiom začelo deveto leto, ko je bil v državi red in mir ter je njegova hiša cvetela — kajti Germanikovo smrt je štel med srečne dogodke. Zdajci je začela usoda delati zmešnjavo; sam je začel divjati ali dajati tistim, ki so divjali, moč in podporo. Začel je in dal povod za to Elius Seianus, načelnik pretorskih kohort¹, o čigar mogočnosti sem zgoraj govoril; zdaj bom pripovedoval o njegovem pokolenju, značaju in s kakšnim zločinom² se je skušal polastiti oblasti. Rodil se je v Vulsinijih³, oče mu je bil Seius Strabo, rimski vitez. V zgodnji mladosti je bil naklonjen Gaiu Cezarju, vnuku božanskega Augusta; čeprav se je o njem govorilo, da se je za denar prodal Apiciu, bogatašu in razsipniku, in z njim nečistoval, si je potem vendar z raznimi umetnijami tako zelo pridobil Tiberia, da mu je bil, dasi nasproti drugim potuhnjen, samo njemu odkrit in neoprezen. Tega ni dosegel s svojo prekanjenostjo, ampak zaradi jeze bogov do rimske države, kateri je bila njegova mogočnost prav tako v pogubo kakor njegov padec. Seianus je bil telesno vztrajen v naporih in težavah, duševno pa predrzen; sam je bil prikrit in je o sebi malo govoril, druge pa je obrekoval in tožil; prilizenost in ošabnost sta bili v njem združeni; na zunaj je bil miren in skromen, v svoji notranjosti pa je hrepenel po tem, da bi dosegel najvišje. Zategadelj je kazal zdaj razsipnost in luksus, češče pa delavnost

in budnost; oboje je enako pogubno, če se hlina samo zato, da bi se človek polastil kraljevske oblasti.

2. Doslej le zmerno moč prefektore je ojačil s tem, da je v Mestu razkropljene kohorte zbral v enem taborišču, da bi istočasno dobivale povelja in bi njihovo število, njihova moč in to, da vidijo druga drugo, zbudilo v njih zaupanje vase, pri drugih pa strah. Izgovarjal se je, češ da postane vojak, če je osamljen, objesten; če se nenadno kaj zgodi, je mogoče priti naenkrat z večjo silo na pomoč; in vojaki bodo s strožjo disciplino nastopili, če jih bo obdajal okop daleč od zapeljivega mesta. Ko je bilo taborišče dovršeno, se je polagoma vplazil v srca vojakov s tem, da je hodil k njim in jih nagovarjal; hkrati pa je sam izbiral centurione in legate. Tudi senatorje si je skušal pridobiti, da bi svojim klientom pomagal k častnim službam ali jih odlikoval z dodelitvijo provinc. Tiberius mu je bil tako naklonjen, da ga je poveljeval kot svojega sodelavca ne samo v pogovorih, ampak tudi pred senatorji in narodom. Dovolil je, da se v gledališčih in na javnih trgih, pa tudi v glavnih taboriščih legij častijo njegove podobe.

3. Toda Cezarjeva polna hiša⁴, mladi, krepki sin in odrasli vnuki so zadrževali njegove želje, ker ni bilo varno s silo se spraviti nad toliko ljudi, zvijska pa je zahtevala presledke med zločini. Vendar pa je sklenil nastopiti bolj skrivno pot in začeti z Drusom, proti kateremu je nanovo gojil svojo jezo. Kajti Drusus ni trpel nobenega tekmeča in je bil strastnega značaja; pri slučajno nastalem prerekanju je dvignil roko proti Seianu in, ker je le-ta isto storil, ga je udaril po obrazu. In ker je vse zaman poskušal, se mu je zdelo najlažje, da se obrne na njegovo ženo Livio, ki je bila Germanikova sestra in v zgodnji mladosti ni imela lepe postave, pozneje pa je slovela zaradi svoje lepote. Le-to je, kakor da gori od ljubezni, zapeljal v prešuštvo; in potem ko jo je prvič

zapeljal — kajti kadar žena zgubi sramežljivost, ni česar več ne odreče —, ji je obetal zakon in sovladavne ter jo nagovarjal, naj umori svojega soproga. In tako je ona, ki ji je bil Augustus stari ujec, Tiberius pa tast, ki je imela otroke z Drusom, sama sebe, svoje prednike in potomce sramotila z ljubimcem iz municipija, ko je vendar morala pričakovati, da ji bo negotova bodočnost za častne dobrine, ki jih ima sedaj, prinesla sramoto. Za vse to je vedel Eudemos, Liviin prijatelj in zdravnik, ki je bil pod pretvezo svoje umetnosti često udeležen pri njenih tajnostih. Seianus je iz hiše zapodil svojo ženo Apikato, s katero je imel petero otrok, da ne bi dal hotnici povoda za sumničenje. Toda velikost zločina je povzročila bojazen, negotovost, odlašanje in včasih nasprotujoče si ukrepe.

4. Med tem je v začetku leta dobil Drusus, eden od Germanikovih sinov moško togo in ponovilo se je, kar je senat sklenil za njegovega brata Nerona.⁵ K temu je imel govor Cezar, v katerem je na vso moč hvalil svojega sina, češ da je očetovsko dobrohoten bratovim otrokom. Zakaj Drusus je veljal za pravičnega, vsaj pa ne za sovražnega mladeničem.

Nato je prišel na razgovor stari in že večkrat pritvarjani sklep za potovanje v province. Imperator se je izgovarjal z velikim številom veteranov⁶ in s tem, da je treba z nabori dopolniti vojske: kajti prostovoljcev ni in tudi če bi jih bilo dovolj, bi ne bili enako hrabri in disciplinirani, ker se ponavadi večinoma revni in potepuhi prostovoljno prijavljajo k vojaški službi. Na hitro je preštel legije in province, katere bi legije varovale. In mislim, da moram tudi jaz razložiti, koliko rimskih vojakov je bilo takrat pod orožjem, kateri kralji so bili naši zavezniki in kako je bilo omejeno naše gospostvo.

5. Pred Italijo sta ležala na obeh morjih dva oddelka mornarice, pri Misenu in Raveni, najbližje gal-

ski obali pa kljunaste ladje, ki so bile ob zmagi pri Akcijo uplenjene in jih je Augustus poslal v mesto Forum Iulium z velikim številom krepkih veslačev. Toda jedro vojne moči je bilo ob Renu za obrambo proti Germanom in Galcem; bilo je osem legij. Hispanijo, ki je bila nedavno docela premagana, so zasedle tri legije. Mavretanijo je dobil kralj Juba⁷ kot darilo rimskega naroda. Ostalo Afriko sta strahovali dve legiji in enako število legij Egipt; od tam, kjer se začelja Sirija, do reke Eufrata, vse velikansko ozemlje, pa štiri legije; ondi so bili sosedje kralji Iberijcev, Albancev in drugi, ki so bili pod našo zaščito proti inozemskim velesilam.^{7a} Tracijo so imeli v oblasti Remetalces in Kotiovi sinovi, breg Donave pa dve legiji v Panoniji in dve v Mesiji; prav toliko jih je ostalo v Dalmaciji, da bi onim krile hrbet, pri čemer jim je pomagala tudi lega te dežele. In če bi Italija zahtevala takojšnjo pomoč, bi jih lahko poklicali od blizu, dasi je Mesto imelo svojo lastno posadko, tri mestne in devet pretorskih kohort, ki so bile nabrane skoraj vse v Etruriji in Umbriji ali v starem Laciju in starodavnih rimskih kolonijah. Pa tudi zavezniške troveslače, konjeniške čete in pomožne kohorte so čakale na primernih krajih v provincah; njihove bojne sile niso bile manj pomembne, toda težko bi jih bilo našteti, ker so se, kakor so zahtevale okoliščine, premikale sem in tja; včasih se je njih število povečalo in včasih zmanjšalo.

6. Mislim, da bi bilo primerno ogledati si še vse druge panoge državne uprave, kako je bilo z njimi do tistega dne⁸; zakaj s tem letom se je začelo spreminjati Tiberiovo vladanje na škodo države. Predvsem so se javne zadeve in najvažnejše zadeve privatnih oseb obravnavale pred senatorji in je bilo najuglednejšim dovoljeno povedati svoje mnenje; tiste pa, ki so se ponižali in se prilizovali, je sam krotil in zadrževal. Tudi je pri podeljevanju častnih služb

gledal na plemenitost prednikov, na to, kako se je kdo odlikoval v vojni in s svojo dejavnostjo v miru, tako da se je pokazalo, da drugi niso vrednejši od njih. Svoj ugled so obdržali konzuli, svojega pretorji; tudi nižji uradniki so imeli svojo moč in spoštovali so se zakoni, izvzemši preiskavo o žalitvi veličanstva. Toda dobavo žita, carine in vse druge javne dohodke so imele v rokah trgovske družbe rimskih vitezov. Svoje lastne premoženjske zadeve je Cezar prepuščal samo najbolj izkušenim in nekaterim manj znanim zaradi tega, ker so bili na dobrem glasu; ti, ki so bili enkrat nameščeni, so na svojem mestu ostali in se v isti dejavnosti postarali. Sicer je ljudstvo stokalo zaradi visokih cen žita, vendar pri tem ni nobena krivda zadela cesarja: da, cesar se je boril proti nerodovitnosti zemlje in je pomagal, če se je na morju zgodila nesreča, kolikor je le mogel s svojim denarjem in s svojo skrbnostjo. Skrbel je za to, da se ne bi province puntale zaradi novih bremen in da bi stara bremena nosile brez lakomnosti in krutosti uradnikov; telesnih kazni in zaplemb premoženja ni bilo.

7. Cesar je imel le tu pa tam kako posestvo v Italiji; imel je prav malo sužnjev in le nekaj osvobodencev v hiši; če je nastal kak spor med njim in zasebniki, je vselej razsodil forum in pravo.

Ves tak je ostal, četudi ni bil zmerom mil in prijazen, ampak osoren in so se ga ljudje večinoma bali, prav dotlej, dokler se ni z Drusovo smrtjo vse spremenilo. Kajti dokler je ta živel, je tako ostalo, ker je Seianus, ko se je šele začeljala njegova močnost, hotel z dobrimi nasveti zasloveti in se je bal maščevalca, ki svojega sovraštva ni skrival, ampak je često tožil, da velja nekdo drug za pomočnika v vladi, medtem ko njegov sin še živi. In koliko manjka, da bi se imenoval sovladar? Prve nade za vladanje so težke; kakor hitro pa si nastopil, imaš

brž prijatelje in pomagače. Že je po volji prefekta zgrajen tabor, že so mu v roke dani vojaki; njegovo podobo je videti v spominskih stavbah Gnea Pompeia; skupni z rodbino Drusov mu bodo vnuki. Po vsem mu je treba prositi od bogov skromnosti, da bi se zadovoljil. Tako je govoril ne redkokdaj in ne pred maloštevilnimi; in tudi njegovi tajni govori so bili izdani, ko je bila zapeljana žena.

8. In tako je Seianus mislil, da mora pohiteti, ter je izbral strup, ki naj počasi deluje in povzroči videz slučajne bolezni. Ta strup je dal Drusu skopljenec Ligdus, kakor se je dognalo čez osem let. Sicer ni šel Tiberius vse dni med njegovo boleznijo v kurijo, tudi ne, ko je umrl in ni bil še pokopan, ne iz strahu ali da bi pokazal svojo duševno moč. Konzule, ki so v znak žalosti sedeli na navadnih sedežih⁹, je opozarjal na njihovo dostojanstvo in na njihov prostor; senatorje, ki so se v solzah kopali, je hkrati izpodbudil, potem ko je njihove žalostne tožbe pomiril, z nepretrganim govorom: on dobro vé, da bi se mu lahko očitalo, da je ob še tako sveži bolečini stopil senatu pred oči; še tolažilne besede sorodnikov težko prenesejo žalujoči in se ne pokažejo v dnevni luči. In zaradi tega se ne smejo dolžiti, da so slabiči, on pa je vendar iskal krepkejšo tolažbo v svoji vdanosti državi. Obžaloval je visoko starost Auguste, še nezrelo starost vnukov in svojo že h koncu se nagibajočo ter zahteval, da se privedejo Germanikovi otroci, ki so edina tolažba v sedanji nesreči. Konzula sta šla ven, opogumila mladeniče, jih spremila in postavila pred Cezarja. Le-ta jih je prijel za roke in rekel: »Zbrani očetje, tele, ki so brez očeta, sem izročil njihovemu stricu in sem ga prosil, čeprav ima sam potomce, naj jim bo naklonjen in jih ljubi kakor lastno kri, naj jih povzdigne in izobrazí za sebe in za svoje potomce. Ker je smrt ugrabila Drusa, se obračam s prošnjo na vas ter vas vpričo bogov in

domovine rotim: sprejmite Augustove pravnuke, si nove tako slavnih prednikov, vodite jih in izpolnite svojo in mojo dolžnost. Tile možje, o Nero in Drusus, bodo vama namestniki staršev. Tako sta rojena, da vajino dobro in zlo zadeva državo.«

9. Med glasnim jokom so to poslušali in potem želeli srečo in blagoslov. Ko bi bil tu svoj govor končal, bi bil zbudil sočutje in spoštovanje pri poslušalcih; ker pa se je vrnil k jalovi in tolikokrat zasmehovani igri, da se odreka državni upravi in da naj konzuli ali kdo drug prevzame vladó, je tudi temu, kar je resnično in časti vredno, vzel vso vero. V spomin na Drusa so sklenili isto kakor za Germanika in so še marsikaj dodali, kar tako rado povzroči poznejše prilizovanje. Pogreb je bil posebno slovesen zaradi slik pradedov, ki so jih nosili v sprevodu: v dolgi vrsti so si sledile slike začetnika Julijskega rodu Eneja, vseh Albanskih kraljev, ustanovitelja Mesta Romula, nato sabinskega plemstva, Ata Klausa in vse druge slike Klaudijcev.

10. V pripovedovanju o Drusovi smrti sem omenil, kar je poročala že večina najbolj zanesljivih avtorjev: toda ne bi rad prezrl govorce iz prav tistega časa, ki je tako zelo močna, da se še ni pozabila. Govorilo se je, da je Seianus potem, ko je bila Livia zapeljana, tudi skopljenca Ligda z nečistovanjem priklenil nase, ker je bil ta zaradi svoje mladostne lepote pri svojem gospodarju priljubljen in je bil eden njegovih prvih služabnikov; potem ko so se sovedci domenili glede kraja in časa zastrupitve, je bil tako pederzen, da je vso stvar preobrní, s tajno ovadbo obdolžil Drusa, da je pripravljál strupe proti očetu, in Tiberia svaril pred pijačo, ki se mu bo najprej ponudila, ko bo pri sinu obedoval. Zaradi te zvijače in zahrbtnosti je potem starec, ko je prišel k obedu, ponujeno mu čašo izročil Drusu; ker pa ta o ničemer ni vedel, jo je v mladostni naglici brž izpraznil. To je

še bolj podkrepilo sum, da si je sam iz strahu in sramu prisodil smrt, katero je bil pripravil očetu.

11. To splošno razširjeno govorico lahko razen tega, da je ne potrjuje noben zanesljiv avtor, tudi sami ovržemo. Kajti kdo, če je količkaj pri pameti, kaj šele Tiberius, ki je bil v tako važnih stvareh izkušen, bi mogel kar tako svojemu sinu ponuditi smrt, in to z lastno roko in ne da bi se kesal? Mar ne bi prej ti stega, ki je prinesel strup, mučil in iskal pravega krivca ter bi svojo obotavljivost, ki jo je tolikokrat pokazal proti tujcem, opustil in se prenaljil pri svojem edinem sinu, ki prej ni zagrešil nobenega sramotnega dejanja? Toda ker so imeli Seiana za zmogljivega vseh sramotnih dejanj, ki se dajo misliti, se je zaradi prevelike Cezarjeve ljubezni do njega in zaradi sovraštva vseh drugih do obeh verjelo še tako bajkovito in pošastno, saj je govorica zmeraj groznejša, kadar gre za smrt mogočnikov. Razen tega je ves potek zločina, ki ga je izdala Seianova žena Apikata, prišel na dan pri mučenju Eudema in Ligda in noben pisatelj ni šel v svojem sovraštvu tako daleč, da bi pripisal krivdo Tiberiu, medtem ko vse drugo poiščejo in še povečajo. Jaz sem pri poročanju in spodbujanju govorice imel namen, da bi na osnovi očitnega zgleda zavrnil neutemeljeno govorjenje in prosil tiste, ki jim pride v roke plod mojega raziskovanja, naj tega, kar je razvpito in neverjetno, ne cenijo bolj kakor nepokvarjeno resnico.

12. Ko je Tiberius na govorniškem odru hvalil svojega sina, sta senat in narod v vedenju in govorjenju bolj hlinila svoje žalovanje, kakor da jima je resnična žalost v srcu, ter se veselila, da hiša Germanika zopet vzcveteva. Vendar sta ta začetek naklonjenosti in mati Agripina, ki je svojo nado slabo skrivala, pospešila njen pogin. Kajti brž ko je Seianus videl, da Drusova smrt ni maščevana na morilcih in da zaradi nje javnost ne žaluje, je premišljeval, kako bi

Germanikove otroke uničil, kajti prestolonasledstvo ni bilo dvomno. Ampak hkrati proti trem se strup ni mogel uporabiti, ker so bili čuvaji zelo zvesti, Agripina pa nedostopna za vsak poskus, omadeževati njeno sramežljivost in poštenost. Zato je skušal zlomiti njeno trmo, obuditi staro sovraštvo Auguste in še svežo zavest Liviine krivde, da bi jo pri Cezarju obdolžil, da hrepeni po vladi, ponosna na svojo plodnost in opiraje se na naklonjenost ljudstva. In pri tem so mu pomagali prekanjeni obrekovalci, med katerimi si je izbral Iulia Postuma, ki je spadal zaradi prešuštvovanja z Mutilio Prisko med zaupne prijatelje stare matere in je bil za njegove načrte zelo primeren, ker je Priska, ki je imela velik vpliv na Augusto in je starko, ki se je že po svoji naravi bala za svojo oblast, ščuvala proti vnukovi snahi. Tudi Agripinina najbližja okolica je bila zapeljana, da je z zlobnimi govori dražila njeno prevzetnost.

13. Tiberius pa je nenehno skrbel za državo, vladarski posli so mu bili v tolažbo, ukvarjal se je s pravosodjem in s prošnjami zaveznikov. Po njegovem predlogu je senat sklenil, da se pomaga mestu Cibiru¹¹ v Aziji in mestu Egiu v Ahaji, ki sta hudo trpeli zaradi potresa, s tem, da se jima odpustijo davki za tri leta. Prokonzul v onostranski Hispaniji¹², Vibius Serenus, obsojen zaradi javne nasilnosti, je bil zaradi svojega groznega značaja pregnan na otok Amorgus. Karsidius Sacerdus, obtožen, da je z žitom podpiral sovražnika Takfarinata, je bil oproščen in prav tako Gaius Grakhus, obdolžen istega pregreška. Tega je bil v zgodnji mladosti njegov oče Sempronius vzel s seboj v izgnanstvo na otok Cercino. Tam je dorastel med izgnanci in neizobraženimi ljudmi, potem pa se je v Afriki in na Siciliji preživljal z umazano zamenjalno trgovino, a vendar ni ušel nevarnostim velikega bogastva. In ko bi ne bila Elius Lamia in L. Apronius, ki sta bila dobila v upravo Afriko, ne-

dolžnega vzela v zaščito, bi ga bila njegov slavní rod in nesrečna usoda njegovega očeta upropastila.

14. Tudi v tem letu so prišla odposlanstva grških mest; odposlanci z otoka Sama so prosili, da bi se potrdilo zaščitno pravo za Junonino, odposlanci z otoka Kos pa, da bi se potrdilo staro zaščitno pravo za Eskulapovo svetišče. Samočani so se opirali na sklep Amfiktionov, ki so v vseh zadevah odločali v času, ko so Grki ustanavljali mesta v Aziji in gospodovali na morski obali. Prav tako so se Kojci sklicevali na starost in razen tega še na zaslugo kraja: kajti v Eskulapovem svetišču so bili pod streho vzeli rimske državljane, ko so jih na ukaz kralja Mitridata morili na vseh otokih in v vseh mestih Azije.

Nato je po raznih in često brezplodnih tožbah pretorjev Cezar slednjič napeljal govor na razuzdanost igralcev: veliko uporov v državi, veliko grdobij v družinah je njihovo delo; nekoč oskiška burka, ki je brez prave vsebine zabavala ljudstvo, se je tako nesramno razmogočila, da jo ugled senatorjev mora zaježiti. Zato so bili igralci pregnani iz Italije.

15. Isto leto je prineslo Cezarju še drugo žalost; eden Drusovih dvojčkov je moral umreti, in prav tako je užalostila Cezarja smrt prijatelja. To je bil Lucilius Longus, njegov tovariš v vseh trpljenjih in radostih ter izmed senatorjev edini spremljevalec v samotni na Rodu. Vzlic temu, da je bil novopečen plemenitaš, je bil njegov pogreb cenzorski; senatorji so sklenili, da se mu postavi kip na Augustovem forumu na državne stroške. Takrat se je še vse razpravljalo pred senatom, tako da se je moral celo prokurator Azije Lucilius Kapito zagovarjati pred senatorji, ko ga je tožila provinca, čeprav je cesar odločno zagotavljal, da mu je dal samo pravico, da odloča o svojih sužnjih in o svojem zasebnem premoženju: če si je prisvojil pretorsko oblast in uporabil zase čete vojakov, je s tem prekoračil svoja naročila; zaslišijo

naj se zavezniki. Tako je bil obtoženec obsojen, potem ko se je vsa zadeva preiskala. Zaradi tega in ker je bil prejšnje leto Gaius Silanus kaznovan, so azijska mesta sklenila svetišče za Tiberia, za njegovo mater in za senat. Dovolila so tudi, da se to svetišče zgradi, in Nero^{12a} se je za to zahvalil senatu in svojemu dedu; veseli so bili poslušalci, ki so se še dobro spominjali Germanika in so mislili, da vidijo in slišijo njega. Mladenič je bil res po svoji skromnosti in svoji postavi vreden cesarskega dostojanstva, zlasti še, ker so vedeli, da ga Seianus zavoljo nevarnosti še bolj sovraži.

16. Ob istem času je Cezar govoril o volitvi Jupitrovega svečenika na mesto umrlega Servia Maluginensia, hkrati pa o predlogu za nov zakon. Po starem običaju se namreč predlagajo patriciji, sinovi staršev, ki so svečano sklenili zakon, in sicer trije hkrati, od katerih naj se eden izvoli; ni pa bilo treh na razpolago kakor nekoč, ker se je opustila navada takega sklepanja zakonov ali pa se jih je le malo tako poročalo. Za to je navajal več vzrokov, predvsem nebržnost mož in žená; poleg tega težave pri ceremoniji sami, katerim se namenoma izogibljejo; pa še to, ker tisti, ki doseže to svečeniško dostojanstvo, preneha biti v očetni oblasti in obenem tudi žena, ki stopi s takim svečnikom v zakon. To mora odpraviti sklep senata ali zakon, kakor je tudi Augustus marsikaj iz tiste toge davnine preosnoval po sodobni potrebi. Po skrbni presoji bogoslužnih običajev se je torej sklenilo, da naj se na ustanovah svečnikov sicer nič ne spremeni, toda predlagal se je zakon, po katerem naj bo žena Jupitrovega svečenika pri bogoslužnih zadevah v oblasti moža, pri vsem drugem pa naj ima iste pravice in dolžnosti kakor druge žene. In prišel je Serviov sin na mesto svojega očeta. In da bi bil ugled svečnikov večji in bi sami rajši opravljali verske obrede, so priznali vestalki Kornelii, ki je

zavzela mesto Skantie, dva milijona sestercijev in sklenili, da naj sedi Augusta, kadarkoli bo prišla v teater, med vestalkami.

17. Za konzulata Kornelia Cetega in Viselia Varona so veliki duhovniki in po njihovem zgledu tudi vsi drugi svečeniki, ko so molili za blagor cesarja, priporočili istim bogovom tudi Nerona in Drusa^{12b}, ne toliko iz ljubezni do mladeničev kakor iz prilizljivosti, ki je pri pokvarjenih nraveh prav tako dvomljiva in sumljiva, če je pretirana in če je sploh ni. Kajti Tiberius, ki ni bil nikoli naklonjen Germanikovi hiši, se je čutil šele zdaj prav posebno užaljenega, ker se je mladeničema izkazala ista čast kakor njegovi starosti; poklical je velike svečenike k sebi ter jih spraševal, ali so to storili zaradi prošenj ali zaradi groženj Agripine. Četudi so tajili, so odšli s prizanesljivim ukorom; bili so namreč večinoma njegovi sorodniki ali prvaki v državi. Toda v senatu je za bodoče izrekel svarilo, naj nihče omahljivih in nestanovitnih mladih ljudi ne zapeljuje k ošabnosti s prezgodnjimi odlikovanji. Nenehno je namreč nanj pritiskal Seianus in tožil, da je država razdvojena kakor v državljanski vojni; so ljudje, ki se kot stranka imenujejo po Agripini in, če se tem ne stopi na noge, jih bo čedalje več; proti tej rastoči razdvojenosti ni drugega sredstva, kakor če se eden ali drugi tistih, ki so najbolj odločni, spravi s póta.

18. Zategadelj je prijel Gaia Silia in Titia Sabina. Germanikovo prijateljstvo je bilo obema pogubno; Siliu pa še to, da je bil skozi sedem let poveljnik ogromne armade in si je v Germaniji pridobil častne znake triumfatorja, potem pa še zmagal v vojni s Sakrovirom in padel s tolikšne višine. Prav mnogi so menili, da je padel v nemilost zaradi svoje lastne oholosti, ker se je preveč bahal s tem, da so njegovi vojaki vztrajali v pokorščini, medtem ko so se drugi upirali; Tiberiu ne bi ostala vlada, če bi še tiste legije

začele hrepeneti po prevratu. Cezar je mislil, da to ponižuje njegovo visokost in prezira njegove zasluge. Zakaj dobrote so samo tako dolgo dobrodošle, dokler se zdi, da se še lahko povrnejo; brž ko to mejo prekoračijo, žanješ sovraštvo namesto zahvale.

19. Silius je imel za ženo Sosio Galo, ki jo je cesar zaradi Agripinine naklonjenosti sovražil. Oba so sklenili obtožiti, zadevo Sabina pa zaenkrat odložiti. Naščuvali so konzula Varona, ki se je izgovarjal s sovraštvom svojega očeta in je v svojo sramoto ustregel sovražnemu Seianu. Ko je obtoženec prosil za kratek odlog, dokler ne odstopi tožitelj od konzulata, se je temu uprl Cezar, da je navada, da državni uradniki določajo sodni rok za sojenje privatnih oseb in da se ne sme kratiti pravica konzulu, ki mora bedeti, da država ne trpi škode. Za Tiberia je bilo značilno, da je pravkrat odkrite zločine prikrival z besedami, ki jih je jemal iz davnine. Z veliko resnobo, ko da bi s Siliom po zakonih ravnali ali da je konzul mož kakor Varo in da gre za državo, so bili sklicani senatorji. Medtem ko obtoženec molči ali se začne zagovarjati, ne prikriva, čigava jeza ga pesti. Očita se mu dolgo prikrivanje upora Sakrovira, dasi je zanj vedel; oskrnitev svoje zmage, z lakomnostjo in njegova žena Sosia. In brez dvoma sta bila kriva izsiljevanja, toda vse se je obravnavalo kot razžalitev veličanstva in Silius je prehitel grozečo obsodbo s prostovoljno smrtjo.

20. Kljub temu da se je sam usmrtil, so se besno spravili na njegovo premoženje, ne, da bi denar vrnili obdavčenim, izmed katerih ni nihče nič zahteval, ampak izločili so Augustovo darilo in vse posamič preračunali, kar je zahtevala državna blagajna. To je bila pri Tiberiu prva pozornost glede tujega denarja. Sosia je bila izgnana na predlog Asinia Gala, ki je zahteval, da se polovica zapleni za državno blagajno, polovica pa pusti otrokom. Nasprotno je hotel Man-

lius Lepidus odkazati četrtino tožiteljem, češ da tako zahteva zakon, vse drugo pa otrokom. O tem Lepidu sem izvedel, da je bil za tiste čase častitljiv in moder mož, kajti prav pogosto je grdo prilizovanje drugih obrnil v dobro. In pri tem se mu vendar ni bilo treba zatajevati, ker je vedno užival enak ugled in enako naklonjenost pri Tiberiu. Zategadelj sem prisiljen dvomiti, ali je že pri rojstvu kakor vse drugo usojeno človeku tudi to, da so mu knezi naklonjeni, drugim pa sovražni, ali pa je nekaj tudi v naši samoodločbi, da moremo med trmo in podlo pokornostjo svobodno hoditi pot brez častilakomnosti in nevarnosti. Toda Mesalinus Kota, ki ni imel nič manj slavnih prednikov, a je bil drugačnega mišljenja, je predlagal, naj se s senatovim sklepom določi, da se uradniki, čeprav nekrivi in ne vedoči za tujo krivdo, kaznujejo za zločine, ki jih storijo v provincah njihove žene, prav tako kakor za svoje.

21. Nato se je razpravljalo o Kalpurniu Pisonu, plemenitem in pogumnem možu. Le-ta je bil namreč, kakor sem že prej omenil, v senatu glasno zakričal, da bo Mesto zapustil zaradi zdrah tožnikov, in si je upal, ne mené se za mogočni vpliv Auguste, spraviti Urgulanio pred sodišče in jo pozvati iz cesarske hiše. To je Tiberius za hip sprejel kot vsak državlján, v srcu pa je mislil še vedno na jezo; in čeprav ga je prvi naval jeze zaradi žalitve že minil, je vendar v njem še živel spomin. In Pisona je Granius obtožil, da je skrivaj govoril proti veličanstvu, ter dodal, da je v njegovi hiši strup in da prihaja v kurijo z mečem opasan. To je bilo preveč grozno, da bi bilo resnično; zato so šli mimo. Glede vsega drugega, kar se je proti njemu nakopičilo, je bila tožba sprejeta, ni pa se izvršila zaradi pravočasne smrti.

Obravnavala se je tudi zadeva izgnanega Kasia Severa¹³, ki je bil nizkega rodu in je malopridno živel, bil pa je močan govornik in zaradi hude osovraženo-

sti po sklepu senata izgnan na Kreto. In ker je tam enako počenjal, si je z novim sovraštvom nazaj nakopal še staro. Zaplenilo se mu je vse premoženje in je osivel na skalnem otoku Serifu.

22. V istem času je pretor Plautius Silvanus iz neznanega vzroka vrgel svojo ženo Apronio skozi okno; in ko ga je tast L. Apronius privlekel pred Cezarja, je ves zmeden odgovoril, češ da je sam trdno spal in da zato o ničemer ne vé: njegova žena je šla pač prostovoljno v smrt. Nemudoma se je Tiberius napotil v hišo, si ogledal spalnico, v kateri je opazil sledove, kako se je upirala in kako jo je mož porinil skozi okno. Poročal je senatu in ko so bili postavljeni sodniki, je poslala Urgulania, Silvanova stara mati, svojemu vnuku bodalo. In to so si razlagali tako, kakor da da se je zgodilo na namig cesarja, ker je bila Augusta Urgulaniina prijateljica. Obtoženec se je zaman poskušal z bodalom prebosti in si je dal prerezati žile. Kmalu nato je bila njegova prva žena Numantina obtožena, da je s čarodejnimi besedami in strupom naredila svojega moža blaznega, toda spoznali so jo za nedolžno.

23. Šele to leto je osvobodilo rimski narod dolgotrajne¹⁴ vojne proti Numidijcu Takfarinatu. Zakaj prejšnji vojskovodje so sovražnika vnémar pustili, kakor hitro so mislili, da njihova dejanja zadostujejo za dosego častnih triumfatorskih odlikovanj. V Mestu so stale že tri z lovorom ovenčane sohe¹⁵ in še je Takfarinas pustošil in plenil po Afriki, ojačen s pomožnimi četami Maurov, ki so kraljeve osvobojenke in suženjsko gospostvo zamenjali z vojno, ker se Ptolemeus, Jubov sin, zaradi svoje mladosti ni za nič brigal. Skrivač njegovega plena in pomagač pri pustošenju mu je bil kralj Garamantov, a ne tako, da bi nastopal z vojsko, ampak pošiljal mu je lahkooborožene čete; iz same province so v trumah prihajali k njemu zlasti reveži in nemirneži tem rajši, ker je Ce-

zar po Blesovih uspehih ukazal nazaj pripeljati deveto legijo, kakor da ni v Afriki nobenih sovražnikov več, prokonzul tistega leta P. Dolabela pa si je ni upal zadrževati, ker se je bolj bal cesarjevih ukazov kakor nestalnosti sreče v vojni.

24. Ko je torej Takfarinas raztrobil, da tudi drugi narodi razbijajo rimsko silo, ki se zaradi tega počasi umika iz Afrike, in da se še vsi drugi lahko vzdignejo proti njej, če jim je svoboda dražja kakor sužnost, je s tem ojačil svoje bojne sile, se utaboril in obkolil mesto Tubuskum. Toda Dolabela je zbral vse vojake, kolikor jih je imel, ter z grozo rimskega imena in, ker Numidijci niso bili kos pehoti, s prvim naskokom razgnal oblegovalce in utrdil primerne kraje; obenem je poglavarje Musulamijev, ki so mislili odpasti, s sekiro usmrtil. Ker je več vojnih pohodov proti Takfarinatu pokazalo, da se sovražnik, ki se klati iz kraja v kraj, ne sme zasledovati z enim samim napadom, je poklical na pomoč kralja Ptolemea z njegovimi domačini ter sestavil štiri čete, ki jih je dal legatom ali tribunom; razen tega so izbrani Mauri četovali s svojimi plenilci; sam je bil pri vseh za svetovalca.

25. Ne dosti pozneje je prišlo poročilo, da so Numidijci postavili nomadske šotore v neki na pol porušeni, od njih samih zažgani trdnjavici, ki se imenuje Auzea, in se tam utaborili, zanašajoč se na njeno lego, ker je bila okrog in okrog obdana od gozdnatega gorovja. Zdaj so v hitrem pohodu odrinile naprej lahkooborožene kohorte in konjeniški oddelki, ne da bi vedeli, kam jih vodijo. Brž ko se je začelo daniti, so s trobljenjem in divjim vojnim krikom napadli še na pol speče barbare, medtem ko so bili konji Numidijcev za noge privezani ali pa so se pasli na pašnikih, ki so bili drug od drugega precej oddaljeni. Rimljani so imeli strnjeno pehoto, konjeniški oddelki so stali razpostavljeni v bojne vrste, vse je bilo za bitko pripravljeno; nasprotno pa sovražniki niso ime-

li pripravljenega orožja, pri njih ni bilo nobenega reda, nobenega načrta, ampak kakor živino so jih gonili, pobijali in vlačili v ujetništvo. Vojaki niso pozabili prestanih težav in naporov, spominjali so se, kolikokrat so si želeli boja s sovražnikom, ki se jim je izmikal; bili so ogorčeni in vsak je hrepenel po maščevanju in krvi; od manipula do manipula je šlo geslo, naj vsi zasledujejo Takfarinata, ki so ga poznali po toliko bitkah: če ne usmrtijo voditelja, ne bo miru pred vojno. Le-ta pa se je potem, ko so padli vsi oprode okrog njega, ko je bil že njegov sin vkljen in so od vseh strani pritiskali nanj Rimljani, vrgel proti kopjem in puščicam ter ušel ujetništvu s smrtjo. In tako se je končala vojna.

26. Ko je Dolabela prosil za triumfalne insignije, ga je Tiberius zavrnil Seianu na ljubo, da bi se ne zatemnila slava Blesa, njegovega ujca. Toda s tem ni postal Blesus bolj slaven in onemu je prinesla odklonjena čast le slavo, saj se je javno govorilo, da je odpeljal odlične ujetnike, da je ubil njihovega voditelja in končal vojno. Prihajali so tudi odposlanci Garantov, ki jih je bilo redkokdaj videti v Mestu; poslalo jih je ljudstvo, ki ga je pretresel Takfarinатов padec in se ni zavedalo krivde, zato, da bi dalo rimskemu narodu zadoščenje. Ko so nato vzeli na znanje naklonjenost in vdanost, ki jo je med to vojno pokazal Ptolemeus, so po starem običaju obnovili počastitev ter poslali enega izmed senatorjev, ki naj bi mu izročil slonokoščeno palico in z zlatom vezeno togo, starodavni darili očetov, ter ga pozdravil kot kralja, zaveznika in prijatelja.

27. V istem poletju je slučaj zadušil zarodke suženjske vojne v Italiji. Začetnik vstaje, T. Kurtisius, nekoč vojak v pretorijanski kohorti, je pozival najprej na tajnih shodih v Brundisiu in okoliških mestih, potem pa z javnimi lepaki divje, na oddaljenih gozdnih hribih stanujoče suženjsko ljudstvo, naj gre

v boj za svobodo. Tedaj pa so, kakor da so jih poslali bogovi v dar, pristale tri dvoveslače, da bi bile na uslugo ljudem, ki se vozijo po tistem morju. Prav v teh pokrajinah je bil kvestor Kutius Lupus, ki mu je po starem običaju pripadla provinca Kales. Le-ta je porazdelil pomorščake in zatrl zaroto, ki se je ravno začejala. Cezar je brž poslal tribuna Staia z močno četo; ta je vodjo zarote samega in njegove najbolj predrzne somišljenike vlekel v Mesto, ki se je že treslo zaradi množice sužnjev, ki je neizmerno rasla, vtem ko je bilo svobodnega ljudstva zmerom manj.

28. Pod istima konzuloma se je zgodilo nekaj strašnega. Oče kot obtoženec in sin kot tožnik — obema je bilo ime Vibius Serenus — sta bila privedena pred senat. Iz pregnanstva nazaj privlečeni, od blata in nesnage umazani in zdaj vklenjeni oče je stal pred senatom, medtem ko je sin imel besedo; dobro pripravljeni, gizdavi mladenič je z radostjo v obrazu hkrati kot ovadnik in priča pravil, da se pripravlja cesarju zaseda in da so bili v Galijo poslani ščuvvarji za vojno. Dodajal je še, da je bivši pretor Cecilius Kornutus preskrbel denar; le-ta je brž storil samomor, ker se je naveličal skrbi in je imel nevarnost že za svoj pogin. Čisto drugače se je vedel obtoženec. Neustrašeno se je obrnil proti sinu, rožljaj z verigami in klical bogove maščevalce na pomoč, naj bi ga vrnili v izgon, kjer bi mogel daleč od teh navad živeti, sina pa naj bi nekoč zadela kazenska sodba. Pri tem je zatrjeval, da je Kornutus nedolžen in da je žrtev podle laži, o čemer se lahko prepričajo, če se ovadijo še drugi, zakaj na umor cesarja in na prevrat vendar ni mogel misliti z enim samim tovarišem.

29. Tedaj je tožitelj imenoval Gnea Lentula in Seia Tuberona¹⁶ v veliko sramoto za Cezarja, ker sta bila prva moža v državi, njegova najzaupnejša prijatelja, Lentulus že v visoki starosti, Tubero pa bole-

lien in slaboten, obdolžena ščuvanja sovražnikov in zmede v državi. Toda ta dva sta bila takoj oproščena¹⁷; zoper očeta so zaslišali sužnje in zasliševanje je izpadlo tožniku v škodo; le-ta je zaradi svojega zločina skoraj zblaznel in, ker ga je prestrašilo še govorjenje ljudskih množic, ki je grozilo s podzemno ječo in s pečino¹⁸ ali s kaznimi, ki so čakale očetomorce, zapustil Mesto. Iz Ravene so ga nazaj prignali in ga prisilili, da mora obtožbo izpeljati do konca; Tiberius ni prikrival svojega starega sovraštva do izgnanega Serena. Le-ta je namreč po obsodbi Libona poslal Cezarju pismo, v katerem se je pritoževal, da je samo njegovo prizadevanje ostalo nepoplačano; in še marsikaj drugega je trmasto dodal, kar ni bilo varno, da bi to slišal ošabni mož, ki se je tako lahko užalil. To je Cezar po osmih letih zopet prinesel na dan, čeprav je mučenje sužnjev zaradi njihove trdovratnosti izpričalo ravno nasprotno.

30. Ko se je potem odglasovalo, da naj se Serenus kaznuje po običaju prednikov, je cesar ugovarjal, da bi sovražnost omilil. Ker je Galus Asinius predlagal, da naj se izžene na otok Giarus ali Donusa, je tudi to zavrnil s pripombo, da oba otoka nimata vode in da je vendar treba dati človeku, ki se mu dovoli živeti, tudi to, kar potrebuje za življenje. In tako so Serena odpeljali spet nazaj v Amorgus. In ker si je Kornutus z lastno roko zadal smrt, so razpravljali o odpravi nagrad tožilcem, če si kdo, ki je bil obtožen zaradi žalitve Veličanstva, sam vzame življenje, preden se konča preiskava. In to mnenje bi bili osvojili, ko bi se ne bil Cezar precej trdo in proti svoji naravi javno zavzel za tožnike in se pritožil, da bi bili potem zakoni brez veljave, država pa v največji nevarnosti, češ da naj bi rajši vse pravo uničili, kakor pa njegove varuhe odstranili. Tako so nagrade privabliale ovaduhe, ljudi, ki so bili javnosti v pogubo in ki jih niti kazni niso mogle dovolj strahovati.

31. V teh nenehnih žalostnih okoliščinah se je prigodilo nekaj malce veselega; Paia Kominia, rimskega viteza, ki se mu je dokazalo, da je napisal sramotilno pesem nanj, je Cezar na prošnjo njegovega brata, ki je bil senator, pomilostil. Tem bolj so se čudili, da je on, ki je dobro poznal boljšo stran in dobrosrčnost cesarjevo, dajal prednost tiraniji. Kajti ni grešil iz nepremišljenosti; tudi se je lahko spoznalo, kdaj je iz pravega prepričanja in kdaj s hlinjeno radostjo slavil dejanja vladarjev. Pri P. Suiliu, ki je bil nekoč Germanikov kvestor, pa je glasoval za to, da se izžene iz Italije na otok, ko se mu je dokazalo, da je sprejel denar, preden je izrekel sodbo; in to je zahteval tako odločno, da je s prisego zatrjeval, da to zahteva blagor države. Kakor je bilo to trenutno sprejeto z veliko nejevoljo, tako mu je bilo pozneje v čast, ko se je Suilius vrnil, kajti prihodnost je videla v njem preoblastnega, podkupljivega človeka, ki je prijateljstvo cesarja Klaudia dolgo izkoriščal v svojo srečo, nikoli pa ne v splošno blaginjo. Ista kazen je zadela senatorja Kata Firinia, češ da je sestro lažnivo obdolžil razžalitve Veličanstva. Katus je bil, kakor sem že omenil, zvabil Libona v zasedo, potem pa ga je z ovadbo vrgel na tla. Tega Tiberius ni pozabil, ampak je pod drugo pretvezo prosil, naj se ne izžene; temu, da se izključi iz senata, se ni uprl.

32. Prav dobro vem, da se bo marsikaj, kar sem povedal in bom še povedal, morda zdelo, da je malenkostno in zgodovinsko nepomembno, toda nihče naj mojih letopisov ne primerja s pisanjem tistih, ki so napisali staro zgodovino rimskega naroda¹⁹. Ti so pisali o velikanskih vojnah, o osvajanju mest, o porazih in ujetih kraljih ali, če so kdaj prešli na notranje razmere, o razdorih konzulov s tribuni, o zemljiških in žitnih zakonih, o bojih preprostega ljudstva z aristokrati: moje delo pa je ozko začrtano in ne stremljeva za slavo, saj je bil nepretrgano mir in le

redkokdaj ga je kaj skalilo; žalostne so bile razmere v Mestu in cesar ni skrbel za to, da bi se država razširila. Vendar pa bi ne bilo brez koristi, če bi si ogledali tiste pojave, ki so na prvi pogled nepomembni, a so često vzrok velikih sprememb v državi.

33. Kajti vse narode in mesta vlada ali ljudstvo ali odličniki ali posameznik; iz teh izbrana in v eno spojena oblika države se lažje hvali, kakor nastane, ali, če nastane, ne more biti trajna. Kakor je bilo nekoč, ko je bilo preprosto ljudstvo mogočno ali ko so očetje nekaj veljali, treba poznati naravo množice in vedeti, kako se dá brzdati, in tiste, ki so najbolj vedeli za mišljenje senata in aristokratov, smatrati za poznavalce časov in pametne ljudi, tako bi bilo ob spremenjenem državnem redu koristno od vseh dogodkov zbrati in izročiti potomstvu samo to, kar zadeva vladanje enega človeka; redki ljudje namreč s trezno presojo ločujejo dobro od slabšega, koristno od škodljivega; večina se uči od usode drugih. Seveda, kakor je tako obravnavanje koristno, tako malo je zabavno; krajevne razmere narodov, mnogoterost bitk, slavne smrti vojskovodij zanimajo bralce: mi nizamo krute ukaze in odredbe, nepretrgane obtožbe in ovadbe, varljiva prijateljstva, pogubo nedolžnih in pravde, ki se enako končajo, pri čemer se naveličamo vedno podobnih pojavov. Starim zgodovinopiscem pa redkokdaj kdo nasprotuje in se nihče ne meni za to, ali opisujejo z večjo ljubeznijo punske ali pa rimske bojne vrste, medtem ko potomci mnogih, ki jih je pod Tiberiovo vladjo zadela kazen ali osramotitev, še živijo, in tudi če so rodbine same izumrle, se najdejo še zmerom ljudje, ki mislijo, da se jim zaradi podobnih nravi očitajo hudodelstva drugih. Celo slava in zasluga imata svoje sovražnike, ker so nasprotstva še preveč blizu. Toda vračam se k svoji nameri.

34. Za konzulata Kornelia Kosa in Asinia Agripe je bil Kremutius Kordus obtožen novega zločina, o

katerem se dotlej še ni slišalo, namreč, da je na svetlo dal anale, v katerih je hvalil M. Bruta in imenoval Gaia Kasia poslednjega Rimljana²⁰. Tožila sta Satrius Sekundus in Pinarius Nata, Seianova klienta. To je bilo obtožencu pogubno; Cezar je z mračnim obrazom prevzel obrambo in Kremutius, ki se je že odločil umreti, se je začel takole zagovarjati: »Moje besede, zbrani očetje, se obtožujejo kot zločin, v svojih dejanjih pa sem nedolžen. Toda tudi moje besede niso bile naperjene proti cesarju ali proti cesarjevi materi, ki se nanju nanaša zakon o žalitvi Veličanstva. Bruta in Kasia sem baje hvalil, katerih del ni nihče omenil brez častnega priznanja, čeprav jih je zelo veliko pisalo o njih. Titus Livius, ki se med vsemi odlikuje po svoji zgovornosti in nepristranosti, je Gnea Pompeia tako zelo hvalil, da ga je Augustus imenoval Pompejanca, in vendar to ni škodovalo njunemu prijateljstvu. Scipiona²¹, Afrania, prav istega Kasia in istega Bruta nikjer ne imenuje razbojnika in očetomorca, kateri imeni se jim zdaj vzdevata, pač pa često odlične može. Spisi Asinia Poliona²² so ohranili obema poslednjima časten spomin; Mesala Korvinus²³ je hvalil svojega vrhovnega poveljnika Kasia, in oba sta uživala ves čas največje časti in imela veliko bogastvo. Na spis Marka Cicerona²⁴, v katerem je v zvezde koval Katona, kaj je diktator Cezar drugega odgovoril, kakor da je napisal protigovor, kot da govori pred sodiščem? Antoniova pisma, Brutovi govori pred ljudstvom vsebujejo sicer napačne, a zelo ostre očitke proti Augustu; v pesmih Bibakula²⁵ in Katula²⁶ beremo same žaljivke zoper Cezarje; toda celo božanski Julius, celo božanski Augustus sta vse to spregledala in pustila, da so pesmi ostale take, kakršne so bile; težko bi rekel, ali bolj iz skromnosti ali iz modrosti. Kajti to, kar preziramo, se pozabi; če pa se jezimo, se zdi, da to, kar preziramo, priznavamo.«

35. »Ne dotikam se Grkov, pri katerih se ni kaznovala le prostodušnost, ampak tudi ne predrznost; če pa je kdo proti temu nastopil, je maščeval besede z besedami. Najbolj pa je bilo vsakemu na prosto dano, da je lahko govoril o tistih, katere je smrt že odtegnila sovraštvu ali naklonjenosti. Mar sta Kasius in Brutus oborožena in imata filipinska polja še v svoji oblasti, da z javnimi govori podžigam narod, da bi nastala državljanska vojna? Ali se tistih mož, katere je smrt ugrabila pred sedemdesetimi leti, spominjajo zgodovinopisci tako, kakor jih spoznavamo še na njihovih kipih, ki jih niti zmagaletc ni uničil? Vsakomur vendar odmeri potomstvo zasluženost čast; in če me zadene obsodba, ne bo manjkalo takih, ki bodo pomnili ne le Kasia in Bruta, ampak tudi mene.« Nato je odšel iz senata in je za lakoto umrl. Senatorji so sklenili, da naj edili njegove spise sežgo; toda ohranili so se, ker jih je skrila njegova hči Marcia, in so bili dani na svetlo. Tem bolj človeka mika, da bi se smejal neumnosti tistih, ki menijo, da more časna mogočnost uničiti tudi spomin v prihodnosti. Nasprotno, ravno zaradi preganjanja raste njihov ugled; in nič drugega niso inozemski kralji in tisti, ki so enako divjali, dosegli, kakor da so sebi nakopali sramoto, onim pa pomagali k slavi.

36. Sicer pa so v tem letu tako neprenehoma pozivali obdolžence na odgovor, da se je celo med Latinskimi prazniki²⁷ Kalpurnius Salvianus lotil mestnega prefekta Drusa²⁸, ko je nastopil svoj urad, in ga tožil zoper Seksta Maria; to je Cezar javno grajal in Salvianus je moral v pregnanstvo. Cizicenom²⁹ se je očitalo, da so zanemarili počastitev božanskega Augusta; hkrati so bili obtoženi zaradi nasilnosti proti rimskim državljanom. Tako so zgubili svobodo, katero so si zaslužili v vojni z Mitridatom, ko so bili oblegani in so ne le s svojo vztrajnostjo, ampak tudi s podporo Lukula prisilili kralja, da je zbežal. Fon-

teius Kapito, ki je bil upravljal kot prokonzul Azijo, je bil oproščen, ker se je dognalo, da si je obdolžitve proti njemu Vibius Serenus³⁰ samo izmislil. Vendar pa to Serenu ni škodovalo, ker ga je javno sovraštvo samo varnejšega delalo. Kajti čim ostrejši tožnik je bil kdo, bolj je bil nedotakljiv: brezpomembni, še neznani so se ponavadi kaznovali.

37. Istočasno je onostranska Hispanija po svojih odposlancih k senatu po zgledu Azije prosila, da bi smela Tiberiu in njegovi materi zgraditi svetišče. Pri tej priložnosti je začel Cezar, ki je tako in tako rad odklanjal počastitve in je mislil, da mora enkrat pošteno odgovoriti njim, ki so ga obdolževali, da je častilakomen, svoj govor takole: »Vem, zbrani očetje, da prav mnogi pogrešajo pri meni trdnost in odločnost, ker nisem nasprotoval azijskim mestom, ki so nedavno isto želeli. Zato hočem svoj prejšnji molk³¹ opravičiti, hkrati pa jasno povedati, kar sem za prihodnost sklenil. Ker božanski Augustus ni zabranil, da bi se njemu in mestu Rimu postavilo svetišče v Pergamu, sem se jaz, ki imam vsa njegova dejanja in njegove besede za zakon, tem rajši prilagodil že odobrenemu zgledu, ker je z mojo počastitvijo združena tudi počastitev senata. Sicer pa, če se sprejme moja dovolitev, da me lahko province po božje častijo, bo to ošabnost in častilakomnost. Augustova čast bo obledela, če se pokaže, da je v obeh primerih govorilo prilizovanje.«

»Da sem smrtnik, zbrani očetje, in da moram človeške dolžnosti izpolnjevati in da sem zadovoljen, če zavzamam najvišje mesto, izpričujem pri vas in hočem, da bi to pomnili zanamci, ki jim bo več ko dovolj spomin na mene v čast, ako me bodo imeli za vrednega mojih prednikov, za skrbnega zaščitnika v vaših zadevah, za vztrajnega v nevarnostih, za človeka, ki se ne boji zamere in mrznje, kadar gre za javno korist. To naj bodo svetišča v vaših srcih, to moji

najlepši in neminljivi kipi. Kajti to, kar se zgradi iz kamna, se prezira kakor grobišče, kadar se sodba za namcev izprevrže v sovraštvo. Zategadelj prosim zavznike, državljane in same bogove, da bi dali do konca mojega življenja zdravo pamet tem, ki spoznavaajo, kar je pred njimi in ljudmi prav, drugi pa naj bi po moji smrti hvalili in se spominjali mojih del in mojega dobrega imena.« Pri tem je vztrajal še pozneje, celo v zasebnih pogovorih ter zavračal kult svoje osebe. To so nekateri imeli za skromnost, mnogi za nezaupanje, marsikateri pa za znamenje nizkote miselnosti. Saj stremijo najboljši ljudje za najvišjim: tako so bili Herkules in Liber pri Grkih, Kvirinus pri nas prišteti med bogove. Bolje je storil Augustus, ki je to samo upal. Vse drugo je cesarjem takoj na razpolago: za enim morajo nepotešeno stremeti, namreč za ugodnim spominom nase; zakaj če se prezira sloves, se prezira tudi vrlina.

39. Toda Seianus, ki ga je prevelika sreča preslepila in povrh še ženska neučakanost podžigala, ker je Livia zahtevala obljubljeni zakon, je napisal Cezarju pismo. Takrat je bila namreč navada, da so se nanj s pismom obračali, tudi če je bil prisoten. Pismo se je glasilo takole: da se je zaradi dobrohotnosti njegovega očeta Augusta in zaradi marsikate-rega poznejšega Tiberiovega priznanja navadil, da se s svojimi nadami in željami ne obrača na bogove prej kakor na cesarje; tudi ni nikoli prosil za sijajne častne službe, rajši ima straže in napore za imperatorjevo varnost, tako kot navaden vojak; in vendar je dosegel najlepše s tem, da so ga imeli za vrednega sorodstva s Cezarjem. Tedaj je začel upati. In ker je slišal, da se je Augustus pri mojitvi svoje hčerke nekoliko oziral tudi na rimske viteze, naj bi še on mislil, če išče moža za Livio, na prijatelja, ki se bo zadovoljil samo s častnim sorodstvom. S tem se nikakor noče otresti službenih poslov; dovolj zna ce-

niti, če bo njegova hiša zavarovana pred Agripininih krivičnim sovraštvom, in to zaradi otrok; zakaj več ko dovolj časa bo živel, če bo svoje življenje dovršil s takim cesarjem.

40. V odgovoru na to pismo je Tiberius pohvalil Seianovo vdanost in se umerjeno dotaknil svojih lastnih dobrot in uslug, ki mu jih je izkazal, ter dodal, potem ko si je izprosil nekaj časa kakor za javno posvetovanje: vsi drugi ljudje se s svojimi preudarki omejujejo na to, o čemer mislijo, da jim bo v korist, drugače pa je s cesarji, ki morajo najvažnejše prilagoditi javnemu mnenju. Zategadelj on ne bo kar tako odgovoril na pismo, češ da lahko Livia sama odloči, ali naj se po Drusovi smrti spet poroči ali pa naj vzdrži v svojem starem družinskem krogu, saj ima mater in babico, ki se lahko z njima posvetuje. Bolj iskreno bo govoril: prvič o Agripininih sovražnostih, ki bi se mnogo ostreje razvnele, če bi Liviina možitev hišo Cezarjev takorekoč razcepila v stranke. Že tako bi izbruhnila ljubosumnost ženske in ta nesloga bi omajala složnost njegovih vnukov, kaj šele, če bi ta spor postal strastnejši zaradi take zakonske zveze. »Motiš se namreč, Seianus, če misliš, da bo Livia, ki je bila omožena z Gaiom Cezarjem, potem pa z Drusom, hotela, da bi se starala ob strani rimskega viteza. Recimo, da bi jaz to dovolil, ali misliš, da bi to trpeli tisti, ki so njenega brata, očeta in prednike videli v najvišjih državnih dostojanstvih? Ti sicer hočeš ostati v mejah tega stanu; toda tisti državni uradniki in prvaki, ki te meje proti tvoji volji prestopajo in te o vseh zadevah sprašujejo, nič ne prikrivajo, da si že zdavnaj več kakor navadni vitez in da si prehitel prijatelje mojega očeta; in ker te zavidajo, tudi mene obtožujejo. Seveda se je Augustus pripravljaj, da bi dal svojo hčerko rimskemu vitez. Ali je potem kaj čudnega, da je on, ki so ga mučile vsakršne skrbi, že naprej videl, da se bo do

najvišje oblasti povzpел ta, kogar bo on povzdignil nad druge s tako zvezo, in je zato v pogovorih omenjal Gaia Prokuleia³² in še nekatere druge, ki so mirno živeli in niso bili zapleteni v državne posle? Toda če nam že Augustova neodločnost zbuja dvom, koliko bolj je važno, da jo je poročil z Markom Agripo in potem z menoj? Tega ti nisem hotel zamolčati zavoljo najinega prijateljstva; sicer pa ne bom nasprotoval niti tvojim niti Liviinim nameram. Kaj sem sam v duhu premislil in s kakšnimi sorodstvenimi vezmi te nameravam nase prikleniti, tega za sedaj ne bom povedal. Samo to ti hočem razodeti, da ni nič tako vzvišeno, česar bi tvoje vrline in tvoja vdanost meni ne zaslužile. Ko pride čas, ne bom tega zamolčal v senatu ali pred zbranim ljudstvom.«

41. Seianus pa, ki ni bil več v skrbeh zaradi zakona, ampak zaradi višjih načrtov, je prosil, naj se cesar ne meni za tiho sumničenje, za čenčanje ljudstva in za čedalje večjo zavist. In da ne bi s tem, če bi odvrčal množice, ki so nenehno tiščale v njegovo hišo, slabil svoje oblasti, ali s tem, da bi jih sprejemal, dajal priložnosti, da bi ga še bolj sumničili, je skušal Tiberia pregovoriti, naj se odloči, da bo daleč od Rima živel v prijetnih in ljubkih krajih. Pri tem je na marsikaj mislil: da bo on omogočal vsakomur dostop do cesarja in sam povečini nadziral dopisovanje, ki pojde skozi roke vojakov, in da bo Cezar, ko se mu bo bližala starost in se bo že naveličal samotnega življenja, laže odstopil svoje vladarske posle; in da bo šele takrat imel resnično vladarsko oblast brez zavisti, ko ga ne bo več nadlegovala drhal, ki mu dvóri in se mu klanja. Odslej je začel polagoma grajati opravke v mestu, navale ljudstva, množice, ki so pritekale na poklon; hvalil je mir in samoto, kjer ni naveličanosti in sovražnosti in kjer se človek lahko kar najbolj ukvarja z najvažnejšimi stvarmi.

42. Slučajno pa se je v tistih dneh pričela preiskava v zadevi Votiena Montana³³, zelo nadarjenega moža. To je že obotavljajočega se Tiberia nagnilo, da je mislil, da se mora izogniti zborovanju senatorjev in izjavam, ki so bile povečini resnične, a so ga hudo zadevale v njegovi prisotnosti. Kajti ker je bil Votienus obtožen zaradi zasramovanja Cezarja in je Emilius, hraber vojak, ki je nastopil kot priča pri dokazovanju in vse izpovedal, kar je vedel, ter je vzlic temu, da so mu segali v besedo, vztrajno trdil, kar je povedal, je Tiberius slišal sramotilne besede proti sebi; to ga je tako zbegalo, da je zaklical, da se hoče takoj ali med preiskavo opravičiti; le prošnje njegovih najbližjih in prilizovanje vseh ga je pomirilo. Votienus je bil kaznovan zaradi razžalitve Veličanstva: Cezar, ki so mu očitali nemilosrčnost do obtožencev, je kaznoval Akvilio, ki je bila obtožena zaradi prešuštva z Variom Ligurom, z izgonom, čeprav jo je že designirani konzul Lentulus Getulikus obsodil po zakonu lex Iulia³⁴ in je Apidia Merulo, ker ni prisegel na odredbe božanskega Augusta, črtal z liste senatorjev.

43. Nato so bili zaslišani odposlanci Lacedemoncev in Mesencev zaradi pravice do svetišča Diane Limnatis³⁵, ker so se Lacedemonci sklicevali na zgodovinska poročila in na speve pesnikov ter dokazovali, da so ga posvetili njihovi predniki na svoji zemlji; sicer jim ga je Macedonec Filip, Aleksandrov oče, s katerim so se bili vojskovali, s silo orožja odvzel, toda pozneje jim ga je zopet vrnila razsodba Gaia Cezarja in Marka Antonia. Nasprotno pa so Mesenci opozorili na staro razdelitev Peloponeza med Herkulove potomce in na to, kako je njihovemu kralju pripadlo Denteliatsko ozemlje, na katerem stoji to svetišče; o tem še vedno priča napis, vsekane v skalo in stari bron. Ako se zahteva od njih pričevanje pesnikov in zgodovinarjev, imajo teh več ko dovolj, tudi

ni Filip odločil s silo, ampak po resnici. Prav tako je sodil kralj Antigon³⁶, prav tako vrhovni poveljnik Mumius³⁷. Zato se je razsodilo Mesencem v prid. Dalje so zahtevali odposlanci iz Segeste³⁸, naj se Venerino svetišče na gori Erikus, ki je že zaradi starosti razpadlo, zopet prenovi; pri tem so omenjali znane in za Tiberia laskave pripovedke o njegovem nastanku. Kot krvni sorodnik je rad prevzel skrb za to. Potem so razpravljali o prošnji odposlancev iz Masilije³⁹ in odobrili njihovo sklicevanje na primer P. Rutilia. Tega so namreč, ko je bil po zakonih izgnan, sprejeli Smirnjani za svojega državljana. Z isto pravico so sprejeli Masilijci Vulkacia Mosha, ki je bil izgnan. Le-ta je zapustil vse svoje premoženje njihovi državi kot svoji domovini.

44. Tega leta sta umrla ugledna moža Gneus Lentulus in Lucius Domitius. Lentulu je bila poleg konzulata in zmage nad Geti⁴⁰ v čast in slavo njegova revščina, ki jo je modro prenašal, potem pa še veliko bogastvo, ki si ga je pridobil na pošten način in ga užival pametno in zmerno. Domitius je bil lahko ponosen na svojega očeta⁴¹, ki je bil v državljanski vojni močan na morju, dokler se ni zapletel v Antoniovo in potem v Cezarjevo stranko. Njegov ded je padel v bitki pri Farsalu na strani aristokratov. On sam je bil izbran za soproga mlajši Antonii, Oktaviini hčerki; z vojsko je prekoračil reko Albis, vdrl v Germanijo dlje kakor katerikoli njegovih prednikov in je zato bil odlikovan s triumfom. Umrl je tudi L. Antonius iz zelo slavnega, a nesrečnega rodu. Kajti ko je bil njegov oče Iulus Antonius kaznovan s smrtjo zaradi prešuštva z Julio, ga je Augustus, še prav mladega vnuka sestre, poslal v Masilijo, da bi tam pod pretvezo študij zakril, da je izgnanec. Vendar pa so mu izkazali poslednjo čast in so po senatovem sklepu njegove kosti pokopali v grobu Oktavijcev.

45. Za istih konzulov je v tostranski Hispaniji storil nekaj strašnega neki kmet iz termestinskega plemena⁴². Napadel je pretorja province L. Pisona, ki je bil brezskrben zaradi miru v deželi, nenadoma na nekem potovanju in ga z enim samim sunkom z nožem umoril. Toda zbežal je na hitrem konju in, ko je pridirjal v gozdnato gorovje, je pustil, da je konj drvel naprej, sam pa se je umaknil zasledovalcem po nehodnih strminah. Toda ni se dolgo skrival; kajti njegovega konja so ujeli in, ko so ga peljali skozi bližnje vasi, so izvedeli, čigav je. Našli so tudi njega in so ga na mučilih silili, naj izda svoje sokrivce; v svojem domačem jeziku je glasno vpil, da ga zaman sprašujejo; naj le pridejo njegovi tovariši in gledajo; nobena bolečina ne bo tako huda, da bi mu izvabila resnico. In ko so ga še naslednji dan vlekli k zasliševanju, se je iztrgal stražnikom, se z glavo zaletel v skalo in takoj mrtev obležal. Toda mislilo se je, da je Pisona ubila zvijača Termestinov, ker je zase pridrževal denar, ki ga je izsiljeval pri ljudstvu bolj strogo, kakor so prenesli barbari.

46. Za konzulata Lentula Getulika in Gaia Kalvisia so bile triumfalne insignije priznane Popeu Sabinu, ker je potolkel plemena Trakov, ki so brez vsake olike in zato še bolj divjaško živeli in gospodarili na gorskih višinah. Vzrok vstaje je bilo to, da so zavračali nabore in niso vprav najbolj krepkih mož hoteli dajati v našo vojaško službo, da se niti svojim kraljem niso marali pokoravati drugače kot tako, kakor se jim je zdelo in kakor jih je bila volja, in če so poslali pomožne čete, so jim na čelo postavljali svoje voditelje in se niso hoteli vojskovati proti nikomur razen proti svojim mejašem. In takrat se je razširila govorica, da bodo razkropljeni, z drugimi narodi pomešani in pognani v daljne dežele. Toda preden so prišli za orožje, so poslali odposlance, da bi spomnili na svoje prijateljstvo in pokorščino ter zagoto-

vili, da bo vse tako ostalo, če jih ne bo vznemirilo kako novo breme; če pa bi se jim kakor premagancem grozilo s suženjstvom, imajo dovolj orožja in mladih brambovcev, ki so pripravljeni, da se bodo borili za svobodo ali umrli; hkrati so kazali na svoje skalne utrdbe, kamor so spravili svoje starše in žene, ter grozili zapleteno, težavno in krvavo vojno.

47. Toda dokler Sabinus ni imel svojih vojnih čet zbranih, je le milo odgovoril, potem pa, ko je prišel Pomponius Labeo iz Mezije s svojo legijo in kralj Remetalces s pomožnimi četami domačinov, ki niso prelomili zvestobe, je pridružil še svoje čete, kolikor jih je imel, ter odrinil proti sovražniku, ki je že stal v soteskah gozdnatega gorovja. Nekateri so se predrzno kazali na odprtih gričih; proti njim se je rimski vojskovodja spustil s strnjeno bojno vrsto in jih brez truda pregnal, vendar pa ni teklo dosti krvi barbarov zaradi bližnjih pribežališč. Kmalu je tam utrdil svoje taborišče ter zasedel z močno četo manjši grič, ki je s svojim hrbtom segal do najbližje utrdbe, katero je branila četa, ki je bila močno oborožena, a neurejena. Hkrati je poslal proti najbolj bojevitim, ki so po običaju svojega plemena pred utrdbo plesali bojni ples in prepevali, izbrane lokostrelce. Ti so prizadevali, dokler so napadali iz daljave, veliko ran, katerih oni niso mogli vračati; ko so se približevali, jih je navaden naskok zbežal, a jih je Sugambrijska kohorta vzela v zaščito.

48. Nato so taborišče premestili v bližino sovražnika, medtem ko so Tračane pustili pri prejšnjih utrdbah; o teh sem že povedal, da so bili na naši strani. Njim se je dovolilo pustošiti, požigati, pleniti, ako so pustošenje omeji samo na dan, ponoči pa varno in budno čuvajo v taborišču. Po tem so se v začetku ravnali, kmalu pa so se predali razkošju in zapuščali s tem, kar so naplenili, svoje postojanke zavoljo razuzdanih gostij ali pa so pijani spali po tleh.

Ko so sovražniki izvedeli za njihovo brezbržnost in lahkorniselnost, so pripravili za pohod dve močni vojski, katerih ena naj bi napadla plenilce, druga pa naskakovala rimsko taborišče, ne v nadi, da ga bo zavzela, ampak da bi zaradi bojnega vpitja in streljanja nobeden ne slišal, kako divja boj drugega. Razen tega so si izbrali temó, da bi povečali grozo in strah. Vendar so bili tisti, ki so napadali utrdbo legij, z lah-koto vrženi nazaj; traške pomožne čete pa so se ustrašile nenadnega napada, in ker so nekatere ležale ob utrdbah, največ pa jih je blodilo zunaj naokrog, so bile s tem večjim ogorčenjem pobite, čim bolj se jim je očitalo, da kot prebežniki in izdajalci nosijo orožje za svoje suženjstvo in za suženjstvo svoje domovine.

49. Naslednjega dne je Sabinus pokazal svojo vojsko na ravnini, če bi si morda barbari, ki jih je ponočni uspeh opogumil, upali začeti bitko. In ker niso hoteli priti dol iz trdnjave in z gričev, ki so bili z njo povezani, jih je začel oblegati s posadkami, ki jih je že utrjeval na ogroženih krajih; napravil je jarek in okop v obsegu štiri tisoč korakov, nato pa je oklopno črto polagoma zoževal, da bi jim onemogočil dovažanje vode, krme in živeža. Tudi nasip je zgradil, da bi z njega metali kamne, kopja in ogenj na sovražnika, ki je bil že blizu. Toda nič ni sovražnika tako mučilo kakor žeja, ker je velikanski množici bojnikov in nebojnikov ostal samo en studenec, iz katerega so nabirali vodo. Poginjali so konji in živina zaradi pomanjkanja krme; zraven so ležala trupla ljudi, ki so umrli deloma od ran, deloma od žeje; vse je bilo okuženo od gnojnice, smradu in gnilobe. In k tej splošni nadlogi se je pridružilo še skrajno zlo, nesloga, ker so eni mislili na vdajo, drugi na smrt in medsebojno klanje; bili so tudi taki, ki so svetovali, da pogin ne sme ostati nemaščevan, ampak da je treba planiti iz utrdbe in napasti; in to

niso bili ljudje nizkega rodu in tudi ne ljudje enakih misli.

50. Eden od voditeljev pa, Dinis, star mož, ki je iz dolge skušnje poznal rimsko silo in prizanesljivost, je prigovarjal, naj položijo orožje, češ da je to edino rešilo iz strašne stiske; in bil je prvi, ki se je z ženo in otroki predal zmagovalcu. Njemu so sledili tisti, ki so bili po starosti ali po spolu slabotni, ter vsi, ki jim je bilo življenje ljubše kot slava. Toda mlado moštvo je omahovalo med Tarso in Turesinom. Oba sta bila odločena umreti s svobodo; ampak Tarsa je vpil, da se mora pospešiti konec in enako vsakemu vzeti upanje in strah; dal je dober zgled s tem, da si je zabodel meč v prsi; nekaj je bilo takih, ki so na isti način umrli. Turesis je s svojo četo čakal na noč, kar je naš vojskovodja dobro vedel. Zato je okrepil straže. Prihajala je noč s strašno ploho; sovražnik je zdaj z divjim kričanjem, zdaj s čudno tišino zbehal oblegovalce, ko je Sabinus hodil naokrog in izpodbujal, naj ne pokažejo svoje slabe strani pri zagonetnem hrupu ali pri hlinjenem miru, ampak naj vsak ostane na svojem mestu in izpolnjuje svojo dolžnost, ne da bi nesmotrno metal kopja in puščice.

51. Medtem so barbari trumoma drveli nizdol, metali na nasip zdaj kakor pest debele kamne, obžgane kole in odsekana debela, zdaj so spet polnili jarke z grmičjem, protjem in trupli; nekateri so že prej pripravljene mostove in lestve prislanjali na branne, jih zgrabili, podrli in se mož z možem pomerili s tistimi, ki so se upirali. Vojaki pa so jih s kopji pobijali, odirali s štiti ter jih napadali s težkimi sulicami za obrambo nasipa in z nakopičenim kamenjem. Tam je rastel pogum zaradi nade v zmago in zaradi sramote, če bi se umaknili, onim pa zaradi zadnjega poskusa, da bi se rešili, ter zaradi mnogih mater in žen, ki so tarnale in jokale. Noč je bila dobrodošla drznosti enih, drugim pa je zbujala strah;

zadetki kopij in puščic so bili nezanesljivi, rane pa nepričakovane; to, da prijatelj ni poznal prijatelja in sovražnik sovražnika in da so glasovi, ki so se odbijali od gorskih krivin, prihajali kakor od zadaj, je vse tako zbegalo, da so Rimljani opustili nekatere okope, kakor da so že predrti. Vendar pa jih sovražniki še niso predrli, izvzemši le nekatere. Vse druge so, ker so bili najhrabrejši ubiti ali ranjeni, potisnili, ko se je že zdanilo, nazaj v trdnjavo, kjer so jih slednjič prisilili k predaji. Tudi najbližjo okolico so zasedli s privoljenjem prebivalcev. Vsi drugi so se lahko zahvalili prezgodnji zimi na gori Hemus, da niso bili podjarmljeni s silo ali z obleganjem.

52. V Rimu je bila cesarjeva hiša že tako in tako hudo prizadeta. Da bi prišel v dolgi verigi nezgod na vrsto prvi člen, Agripina, je bila Klavdia Pulhira, njena sestrična⁴³, postavljena pred sodišče; obdolžil jo je Domitius Afer⁴⁴. Ta mož, ki je bil pravkar šele pretor in samo povprečno ugleden in ki se mu je vedno mudilo, da bi s kakršnim koli dejanjem zaslovel, jo je obdolžil, da nečistuje, prešuštvuje s Furniom, pripravlja zastrupitev cesarja in ga preklinja. Agripino, ki je bila vedno trmoglava in uporna, je nevarnost sorodnice še bolj razkačila; napotila se je k Tiberiu in ga slučajno našla, ko je očetu žrtvoval. To priložnost je takoj izrabila za očitaneje ter rekla, da se ne spodobi, da bi isti človek klal žrtvene živali za božanskega Augusta in preganjal njegove potomce. Njegov božanski duh ni prešel v neme sohe; ona, njegova prava podoba, rojena iz božanske krvi, spoznava nevarnost in nosi žalno obleko⁴⁵. Brez vzroka se obtožuje Pulhira, kateri je edini vzrok njene pogube to, da si je nespametno izbrala ravno Agripino, da jo časti in spoštuje, pri tem pa je pozabila, da je Sosio⁴⁶ iz istega vzroka zadela nesreča. Te besede so izvabile sicer malobesednemu cesarju redko izjavo: navalil je nanjo z nekim grškim verzom, češ da

vendar ne more biti užaljena zato, ker ne vlada. Pulhira in Furnius sta bila obsojena. Afer je bil prištet med prve govornike, ker je bil njegov talent obče znan in je še Cezar to potrdil ter ga imenoval govornika, ki se odlikuje v pravnih zadevah. Potem je bil na glasu, da je boljši govornik kot pa značaj, naj je nastopal kot tožitelj ali pa je branil obtožence, le da ga je njegova visoka starost precej oslabil kot govornika, ker vzlic temu, da je bil njegov duh že utrujen, še vedno ni znal molčati.

53. Agripina pa, ki je vztrajala pri svoji jezi in bila telesno bolna, je udarila, ko jo je Cezar obiskal, v jok in dolgo jokala, ne da bi zinila besedo, potem pa je začela očitati in prositi, naj ji pomaga v njeni zapuščenosti, naj ji dá soproga, saj je še dovolj mlada; in poštena žena najde tolažbo v zakonu; v državi je dosti mož, ki bi jim ne bilo proti časti, če bi k sebi vzeli Germanikovo soprogo in njegove otroke. Toda Cezar, ki je dobro vedel, koliko se v tem primeru zahteva od države, ji ni odgovoril, čeprav je še tako silila vanj; vendar ji ni pokazal svoje mrznje ali strahu. To, česar ne poročajo pisci analov, sem našel v spominih Agripinine hčerke, ki je kot mati cesarja Neroni sporočila svoje življenje in usodo svojcev zanamcem.

54. Sicer pa je žalostno in neprevidno ženo še bolj prestrašil Seianus s tem, da je k njej poslal ljudi, ki naj bi jo kot navidezni prijatelji posvarili, češ da je za njo pripravljen strup in naj se izogiblje obedu pri tustu. In ona, ki se ni znala pretvarjati, ni trenila z očmi in je molčala, ni se dotaknila nobene jedi, dokler ni tega opazil Tiberius, morda slučajno ali ker je bil o tem slišal; in da bi to še natančneje preizkusil, je hvalil sadje, kakor se mu je prinašalo, ter ga lastnoročno ponudil svoji snahi. To je Agripini povečalo sum; ne da bi se ga z usti dotaknila, ga je poslala sužnjem. Vendar pa ni Tiberius osebno nič-

sar rekel proti nji, obrnil pa se je k materi z besedami, da ne bi bilo čudno, če bi kaj strožjega sklenil zoper njo, ki ga dolži, da jo hoče zastrupiti. Zaradi tega se je razširila govorica, da se ji pripravlja pogin, da pa si tega cesar javno ne upa, ampak da iščejo skrivne poti, kako bi se dalo to narediti.

55. Toda da bi govorico o tem speljal v stran, je Cezar pogosto hodil v senat ter poslušal skozi več dni odposlance iz Azije, ki so se prepirali, v katerem mestu naj se zgradi njegovo svetišče. Enajst mest se je za to potegovalo z enako častihlepnostjo, a z nenakimi močmi. Ni bilo dosti razlike med tem, kar so eni in drugi pripovedovali o starosti svojega rodu in o svoji vdanosti rimskemu narodu med vojno s Persejem⁴⁷, Aristonikom⁴⁸ in drugimi kralji. Za odposlance Hipepe⁴⁹ in Tralesa z Laodiceni in Magnesijci vred se sploh niso menili, ker so bili premalo močni; niti meščani Novega Ilia niso dosti veljali, čeprav so Trojo imenovali mater mesta Rima. Nekoliko so se pomudili pri odposlancih iz Halikarnasa, ki so zagotavljali, da že tisoč dvesto let ni bilo potresa v njihovi deželi in da je tam naravna skala temelj za svetišče. O Pergamencih, ki so se na isto sklicevali, so menili, da so že dovolj dobili z ondi zgrajenim Augustovim svetiščem. Pri Efežanih in Milečanih se je zdelo, da enim zadostuje čaščenje Apolona, drugim pa Diane. In tako so omahovali še med zahtevami prebivalcev Sard in Smirne. Sardijci so prebrali dekret Etrurije v dokaz krvnega sorodstva, češ da sta Tirenus in Lidus, sinova kralja Atisa, razdelila ljudstvo, ker ga je bilo preveč; Lidus je ostal v domači deželi, Tirenu pa je bilo usojeno, da je ustanovil nove naselbine; in po imenih svojih voditeljev so oni dobili svoje ime v Aziji, ti pa v Italiji. Moč Lidov se je še povečala s tem, da so ljudstvo poslali v Grčijo, ki je kmalu dobila ime po Pelopu. Hkrati so besedo napeljali na pismene dokumente vojskovodij

in na z nami sklenjene zveze o macedonski vojni pa na obilico svojih rek, milo podnebje in rodovitnost pokrajin okrog njih.

56. Odposlanci iz Smirne so se spet začeli sklicevati na svojo starodavnost, češ da je Jupitrov sin Tantalus ali Teseus, ki je bil prav tako božanskega rodu, ustanovil njihovo mesto ali pa ena izmed Amazonk⁵⁰, nato pa so prešli na usluge, izkazane rimskemu narodu, na katere so se najbolj zanašali, da jim bodo pomagale, saj so poslali močno oboroženo ladjevske ne le za zunanje vojne, ampak za vojne v Italiji; tudi so bili prvi, ki so sežidali svetišče mesta Rima, ko je bil M. Porcius⁵¹ konzul; takrat je bila moč rimskega naroda sicer že velika, vendar pa še ne na višku, kajti še je stalo punsko mesto in so v Aziji vladali mogočni kralji. Obenem so navajali L. Sulo za pričo, da je bila rimska vojska v največji stiski zaradi hude zime in pomanjkanja obleke, ko se je to sporočilo ljudski skupščini v Smirni; vsi navzoči so se slekli in poslali svoja oblačila našim legijam⁵². Vprašani, kaj o tem mislijo, so senatorji dali prednost Smirnajcem. Tudi je Vibus Marsus predlagal, naj se dodeli Manliu Lepidu, kateremu je pripadla ta provinca, še en legat, ki naj prevzame skrb za svetišče. Ker pa je Lepidus iz skromnosti odklonil, da bi si ga sam izbral, je bil po žrebu tja poslan Vale rius Naso, eden od bivših pretorjev.

57. Medtem je šel Cezar, potem ko je dolgo premišljal in večkrat svoj načrt odložil, v Kampanijo pod pretvezo, da bo posvetil dve svetišči, eno v Kapui Jupitru, drugo v Noli Augustu; bil pa je trdno odločen, da bo živel daleč od Mesta. Dasi sem vzrok za to oddaljitev pripisal Seianovim spletkam, sledeč večini pisateljev, vendar često premišljam, ker je tudi po Seianovi smrti živel šest let v isti samoti, ali naj bi bilo bolj prav, da to samoto pripišem njemu samemu, ker je vendarle hotel svojo krutost in po-

hotnost prikriti s tem, da je bivališče menjaval. Nekateri so mislili, da se je v starosti sramoval svoje zunanosti, kajti bil je zelo mršav in je hodil v dve gube; bil je plešast, obraz mu je bil poln tvorov in navadno polepljen z obliži. In že na Rodu se je navadil izogibati se družbi in skrivati svojo pohotnost. Pripoveduje se tudi, da ga je odgnala vladoželjnost njegove matere, s katero ni maral deliti vladanja, a je ni mogel kar tako zavreči, ker je vlado samo dobil kot njen dar. Kajti Augustus se je ukvarjal z mislijo, da bi Germanika, vnuka svoje sestre, kate-rega so vsi hvalili, postavil rimski državi na čelo, toda ustregel je prošnjam svoje soproge in je za Tiberia posinovil Germanika, za sebe pa Tiberia. To mu je torej Augusta očitala in zahtevala svoje pri-ro-je pravice.

58. Odpotoval je z omejenim spremstvom: en senator, ki je bil prej konzul, Kokceius Nerva, mož, zveden v pravu; poleg Seiana Kurcius Atikus, eden izmed odličnih vitezov; vsi drugi so bili izobraženi znanstveniki, povečini Grki, da bi ga vedrili pogovori z njimi. Zvezdoslovci so govorili, da je Tiberius odšel iz Rima ob takem stanju zvezd, da mu ni dovoljena vrnitev. Iz tega so mnogi sklepali, da se mu bliža konec življenja, in so to razglašali; kajti niso predvidevali tako neverjetnega slučaja, da bo namreč še enajst let sam rad živel daleč od rodne-ga mesta. Kmalu se je pokazalo, kako blizu sta si veda in zmota in kako tema zagrinja resnico. Kajti da se ne bo več vrnil v Mesto, ni bilo kar tako slučajno rečeno; sicer pa niso vedeli ničesar, ker je v bližini, na deželi ali na obali ter često ob mestnem obzidju živel in dosegel najvišjo starost.

59. Nevarnost, ki mu je slučajno grozila v tistih dneh, je še okrepila prazno govoričenje in njemu samemu dala povod, da je še bolj zaupal Seianovemu prijateljstvu in njegovi stanovitnosti. Obedovali so

v podeželski vili, ki nosi ime Spelunka⁵⁴, med Amun-klanskim morjem⁵⁵ in Fundamskimi gorami, v narav-ni jami. Nenadno pa so pri vhodu začele padati skale in so pod seboj pokopale nekaj služabnikov: zdaj so se vsi gostje prestrašili in zbežali. Seianus se je s koleni, obrazom in rokami, ki jih je držal nad Cezar-jem⁵⁶, postavil proti padajočim kamnom. Tako so ga našli vojaki, ki so prišli na pomoč. Odslej je bil večji pred očmi vseh in, čeprav je kdaj še kaj tako pogub-nega svetoval, so ga poslušali z zaupanjem, ker se zase ni bal. Tudi se je igral sodnika proti Germani-kovemu rodu in podtikal ljudi, ki naj bi prevzeli vlogo tožnikov in zlasti zasledovali Nerona, ki je bil najbližji prestolonasledstvu in je, dasi skromen mla-denič, vendar često pozabljal, kaj je v danih razme-rah koristno in prav; njegovi osvobodenci in klienti so se podvizali, da bi si pridobili moč in vpliv, ter so ga izpodbadali, naj pokaže pogum in zaupanje v samega sebe, češ da je to volja rimskega naroda, želja vojske in da si temu ne bo upal Seianus upreti, ki se zdaj igra s strpljivostjo starca in mlačnostjo mladeniča.

60. Kadar je te in podobne govore poslušal, ni sicer nič slabega mislil, vendar so mu včasih ušle uporne in nepremišljene besede, ki so jih za to naro-čeni prežavci prestregli, jim še marsikaj dodali ter jih takšne prenesli; Neronu ni bilo dovoljeno, da bi se branil, in povrh ga je še marsikaj drugega vzne-mirjalo. Eni so se namreč izogibali, da bi se z njim srečali, nekateri so se po pozdravu takoj obrnili od njega, večina je prekinila pogovor z njim, medtem ko so slučajno navzoči Seianovi pristaši obstali in se mu smejali. Saj ga je sam Tiberius gledal izpod čela ali se mu hinavsko smehljal: naj mladenič govori ali molči, zločin je v njegovem molku, v njegovih bese-dah. Niti noč ni bila varna, ker je soproga⁵⁷ javljala, kako bedi, spi in vzdihuje, svoji materi Livii, ta pa

Seianu, ki je tudi Neronovega brata, Drusa, privabil na svojo stran s tem, da mu je zbudil nado na prvo mesto, če bo po letih starejšega in že oslabelega odpravil. Že tako in tako divjega in neupogljivega Drusa je razvnela razen vladoželjnosti in med brati navadne sovražnosti še zavist, ker je bila mati Agripina Neronu bolj naklonjena. Vendar pa Seianus ni tako podpiral Drusa, da bi ne mislil na to, kako bi tudi za njega sejal semena bodoče pogube, ker je dobro vedel, da bi bil on pri svoji divjosti pripravljen tudi za zalezovanje.

61. Konec leta sta umrla odlična moža, Asinius Agripa, potomec bolj slavnih kakor starih prednikov⁵⁸, in Kvintus Haterius iz senatorske družine, ki so ga zelo slavili kot govornika, dokler je živel, po smrti pa spomini na njegovega duha niso več toliko veljali. Seveda njegova moč je bila bolj v ognjevitem, kakor skrbno izdelanem govoru; in kakor ima dobro preiščeni govor drugih večjo veljavo pri potomcih, tako je spomin na Hateriov blagolasni in gladko tekoči govor umrl hkrati z njim.

62. Za konzulovanja M. Licinia in L. Kalpurnia se je zgodila nenadejana nesreča, ki je bila enaka porazu v velikanskih vojnah. Njen začetek je bil hkrati njen konec. Neki Atilius, osvobojen suženj, je v Fideni zgradil amfiteater, pri tem pa je mislil samo na to, da bi bilo v njem prostora za čim več gledalcev pri gladiatorskih borbah; zategadelj mu ni dal trdnih temeljev niti ni lesene zgradbe zvezal z močnimi vezmi; tega dela se ni lotil zato, ker bi imel veliko denarja na razpolago, in tudi ne, da bi si pridobil naklonjenost malega mesta, ampak le zavoljo umazanega dobička. Pod Tiberiovo vladavo so ljudje pogrešali zabave, zato so tisti, ki so jih bili željni, kar drveli v ta amfiteater, moški in ženske vsake starosti, zlasti še zategadelj, ker je bil blizu. Zaradi tega je bila nesreča tem hujša, kajti poslopje je bilo na-

bito polno, potem pa se je podrlo, zrušilo samo vase in nazven ter pokopalo neizmerno množico ljudi, ki so napeto gledali igro ali pa stali naokoli. Tisti, katere je prvi podor treščil na tla in pobil, so ušli mukam, kolikor se more o tem govoriti pri taki nezgodi; bolj pomilovanja vredni so bili tisti, ki jim je bil odtrgan kak del telesa, a jih življenje še ni zapustilo, ki so čez dan s pogledom, ponoči pa z vpitjem in stokanjem iskali svoje soproge ali otroke. Pa tudi druge je privabila vest o strašni nesreči in ta je objokoval sorodnika, oni brata in tretji starše. Tudi taki, ki iz različnih vzrokov, prijatelji ali sorodniki, niso bili zraven, so vendar od strahu trepetali; kajti ker še ni bilo dognano, katere je tisti udarec zadel, je bil strah tem večji vprav zaradi negotovosti.

63. Brž ko so začeli pospravljati podrtine, so hiteli ljudje k truplom, jih objemali in poljubljali; in čisto je nastal prepir, če je bil kak obraz preveč izmaličen, postava pa se je ujemala ali če je starost varala, ko so svojce spoznavali. Petdeset tisoč ljudi je ta nezgoda pohabila ali zmečkala; in za prihodnost je senatov sklep odločil, da ne sme nihče prirejati gladiatorskih iger, ki ne premore vsaj štiri sto tisoč sestercejev, in da se ne sme zgraditi amfiteater nikjer razen na tleh, ki so preizkušena, da so trdna. Atilius je bil poslan v izgnanstvo. Sicer pa so se takoj po nesreči odprle hiše aristokratov; povsod so se dajala zdravila in se je nudila zdravniška pomoč. Glavno mesto je spominjalo vzlic tako žalostnemu pogledu na ravnanje starih, ki so po velikih bitkah izkazovali ranjencem svojo radodarnost in skrb.

64. Niso še preboleli te nesreče, ko je silen požar povzročil v Mestu nenavadno škodo, ker je grič mons Caelius pogorel; že so govorili, da je to leto zlonosno in da je cesar ob neugodnih znamenjih sklenil oditi; kakor je že navada ljudskih množic, so hoteli v naključju videti krivdo, ko bi Cezar ne bil proti temu

nastopil, s tem da je delil denar po velikosti škode. V senatu so se mu za to zahvalili imenitniki, narod pa z javnimi govori, ker je brez ozira na osebo in brez prošenj tistih, ki so mu bili najbližji, da, celo neznanim ljudem in takim, ki so bili šele pozvani, naj se za podporo oglasijo, pomagal s svojo radodarnostjo. Pridružili so se še predlogi, naj se mons Caelius v bodoče imenuje mons Augustus, češ da je takrat, ko je požar divjal vsenaokoli, ostala samo Tiberiova soha v hiši senatorja Iunia nepoškodovana, in da se je to že prej nekoč prigodilo Klavdii Kvinti⁵⁹ in so njeno soho, ki je dvakrat ušla sili ognja, predniki postavili in posvetili v svetišču matere bogov. Klavdijci so bogovom sveti in dobrodošli; zato je treba priznati svetost kraja, kjer so bogovi izkazali toliko čast cesarju.

65. Ne bilo bi neprimerno omeniti, da se je ta grič v starih časih imenoval Hrastov grič, ker je bil bogat takih gozdov in je dobil nato ime po Celu Vibeni, ki je bil knez etruškega plemena; ker je prišel na pomoč, mu je Tarkvinus Priskus, ali kateri kralj je že bil, dal tam bivališče: o tem so namreč zgodopisci različnega mnjenja. Vse drugo je nedvomno, namreč to, da so se tam zadrževale tiste velike čete tudi na ravnini in v bližini foruma, zaradi česar se ta kraj imenuje Etruški okraj po imenu tujih prišlecev.

66. Toda kakor je dobrodelna gorečnost aristokratov in cesarjeva radodarnost prenesla tolažbo v nesreči, tako so iz dneva v dan čedalje bolj divjali ovadui. In tako je bogatega Cezarjevega sorodnika Vara Kvinktilia⁶⁰ obtožil in pogнал pred sodišče Domitius Afer, tisti, ki je dosegel obsodbo njegove matere Klaudie Pulhre, ne da bi se kdo čudil, da se je dolgo časa ubožni mož, ki je šele nedavno dobil nagrado⁶¹ za svoje ovaduštvo, pripravljaj na še hujša sramotna dejanja. Čudili pa so se, da je Publius Dola-

bela nastopil kot sotožitelj, ker je kot potomec slavnih prednikov in Varov sorodnik šel upropastiti sam svoje plemstvo in svoj lastni rod. Vendar pa se je senat temu uprl in sklenil, da je treba počakati cesarja, kar je bilo še edino pribežališče pri toliki stiski.

67. Cezar pa je potem, ko je v Kampaniji posvetil svetišča, izdal ukaz, da ga ne sme nihče motiti v njegovem miru. Razpostavil je vojake, da bi zabranil stekanje ljudi iz mest. Sit je bil že podeželskih mest, kolonij in vsega, kar je bilo na kopnem, ter se je skril na otok Kapreo⁶², ki je po tri milje široki morski ožini oddaljen od Surentinskega predgorja. Samota otoka, mislim, mu je najbolj ugajala, ker je okrog in okrog morje brez vsakega pristanišča, tako da lahko pristajajo le majhne ladje; pa tudi te se ne morejo tam ustaviti, ne da bi to opazil čuvaj na otoku. Podnebje je pozimi milo, ker spredaj ležeče gorovje zadržuje ostre vetrove; poletje je izredno prijetno, ker je otok obrnjen proti toplemu zahodnemu vetru, naokrog pa je odprto morje. Z otoka je razgled na prelepi morski zaliv, preden je izbruh Vezuva spremenil obliko pokrajine. Da je Grke vse to privlačevalo in da so bili na Kaprei naseljeni Teleboji⁶³, poroča pripovedka. Zdaj pa je zasedel otok Tiberius z dvanajstimi močno zgrajenimi dvorci⁶⁴, ki jim je dal posebna imena. Kakor je bil nekoč skrbel za javne zadeve, toliko bolj je zdaj skrival nagnjenje k razkošju in popačenemu brezdelju. In Seianus, ki je bil že v Mestu navajen te njegove lastnosti krepiti, je zdaj delal še hujšo zmedo, ker ni več skrival svojih zavratnosti proti Agripini in Neronu. Dana jima je bila straža, ki je vodila nekaj dnevnik o vsem, kar se je poročalo, o vsem očitem in tajnem, povrh so jima še podtikali ljudi, da so svetovali, naj se zatečeta k četam v Germanijo ali takrat, ko je forum najbolj obiskan, objameta soho božanskega Augusta

in pokličeta narod in senat na pomoč. Ko sta to odločno odklonila, so jima očitali, kot da se na to pripravljata.

68. Za konzulovanja Iunia Silana in Silia Nerve se je leto sramotno začelo s tem, da so v ječo vlekli prevzvišenega rimskega viteza Titia Sabina zaradi njegovega prijateljstva z Germanikom; zakaj ni prenehal biti vdan njegovi soprogi in njegovim otrokom, obiskoval jih je doma in spremljal javno povsod; bil je od toliko klientov še edini in so ga zato hvalili vsi dobro misleči, zlohotnim pa je bil zoprn. Tega so napadali Latinius Laciariis, Porcius Kato, Petilius Rufus, M. Opsius, bivši pretorji, ker so hrepeneli po konzulatu, ki je bil dostopen samo preko Seiana; Seiana pa si je bilo mogoče pridobiti le s kakšnim zločinstvom. Dogovorili so se, naj Laciariis, ki se je malce družil s Sabinom, nastavi past, vsi drugi pa naj bodo pri tem priče, nato pa začno obtožbo. Zato je Laciariis najprej kakor slučajno nekolikokrat govoril, potem pa hvalil njegovo vztrajnost, češ da ni zapustil hiše kakor drugi, ki so bili prijatelji, dokler je bila srečna, v nesreči pa so jo zapustili. Hkrati je častno govoril o Germaniku in pomiloval Agripino. In ko je Sabinus, kakor so ljudje v nesreči mehkega srca, udaril v jok in soglašal z njegovimi tožbami, je že drznejše napadel Seiana, njegovo krutost, njegovo ošabnost in njegove nade. Niti se ni vzdržal psovka na Tiberia. Ti pogovori so obojico navidezno tesno sprijateljili, kot da bi snovala prepovedane stvari. Že je Sabinus kar sam od sebe iskal Laciariisa, pogosto je hodil v njegovo hišo ter mu zaupaval svoje skrbi in bolečine kot najzvestejšemu prijatelju.

69. Možje, ki sem jih omenil, so se posvetovali, kako naj bi onadva slišalo čim več ljudi. Kajti kraj, kjer sta se shajala, je moral biti samotni; in če bi stali za vrati, se je bilo bati, da jih bo kdo videl in bo vsak šum zbudil slučajno sumnjo. Med streho

in opaženim stropom so se skrivali trije senatorji (to je bilo nič manj sramotno skrivališče kakor ostudna prevara in zvižaja); tiščali so ušesa na luknje in špranje. Med tem je Laciariis vlekkel Sabina, katerega je srečal na cesti, v hišo in v spalnico, češ da mu hoče pripovedovati, kar je pravkar slišal, marsikaj, kar je že minilo in kar se še dogaja, česar je bilo več ko dovolj, ter je kopičil strašne vesti. Tako tudi oni in še obširneje, kakor se žalostne reči teže zamolčijo, brž ko so izbruhnile na dan. Takoj so pohiteli z obtožbo, poslali Cezarju pismo ter mu poročali o poteku prevare in o lastni sramoti. Nikoli ni bilo meščanstvo v večjem strahu; ljudje so se izogibali sestankom, pogovorom, znanim in neznanim ušesom; celo neme in nežive predmete, streho in stene so sumljivo in nezaupljivo ogledovali.

70. Cezar pa se je v pismu, v katerem je prvega januarja voščil srečo za novo leto, zagnal v Sabina in ga obdolžil, da je nekaj osvobodencev podkupil in zasnoval zaroto proti njemu, ter neprikrito zahteval, da se kaznuje. Brez obotavljanja so kazni sklenili. Ko so biriči obsojenca proč vlekli, je ta, kolikor je mogel kljub temu, da je imel čez usta potegnjeno oblačilo in zadrženo grlo, kričal: »Takole se začne novo leto, tole je klavrn dar Seianu!« Kamorkoli je obrnil oči, kamorkoli so padale njegove besede, povsod je vse bežalo ter zapuščalo ceste in trge. In nekateri so se vračali in se spet kazali, ker so trepetali prav zaradi tega, da so se zbal in zbežali. Kajti kateri dan bo še brez kazni, če se med svetimi opravili in zaobljubami prinašajo spone in vrvi, ko je vendar običaj, da se v tem času ne smejo niti govoriti nesvete besede? Tiberius ni brez namena napravil tako sovražnega koraka; vse je dobro premisljeno, da bi se ne mislilo, da nove magistrature kaj ovira, da ne bi odpirali samo svetišč, ampak tudi ječe. Povrh je sledilo še pismo, v katerem se je zah-

valjeval za to, da so kaznovali sovražnika države, s pripombo, da je v nevarnosti njegovo življenje, da je sumljivo zalezovanje neprijateljev, ne da bi koga z imenom omenil. Vendar pa ni nihče dvomil, da meri s tem na Nerona in Agripino.

71. Ko bi jaz ne bil sklenil, da bom za vsako leto posebej poročal, bi se rad prehitel in takoj govoril o smrti, ki je zadela Latinia in Opsia ter vse druge iznajditelje tistega sramotnega zločina ne samo potem, ko je C. Cezar Kaligula nastopil vlado, ampak tudi še za Tiberiovih dni⁶⁵, ki je pomočnike pri svojih hudodelstvih, ker ni hotel, da bi jih drugi takoj uničili, ponavadi potem, ko se jih je naveličal in so se mu novi ponudili v službo, odpravil kot preveč stare in nadležne. Vendar pa bomo o teh in še drugih kazenskih obsodbah krivcev poročali pozneje o pravem času. Zdaj je Asinius Galus, čigar otroci so imeli Agripino za teto po materi⁶⁶, predlagal, da je treba prositi cesarja, naj svoje skrbi in bojazni razodene senatu in dovoli, da jih senat odpravi. Nobene izmed svojih dozdevnih vrlin ni Tiberius tako ljubil kakor hinavščino. Tem bolj je zameril, da se nekaj odkriva, kar je skušal skriti. Toda pomiril ga je Seianus, ne iz ljubezni do Gala, ampak ker je računal s cesarjevo obotavljivostjo, dobro vedoč, da je počasen v premišljevanju, če pa izbruhne, bodo zloveščim besedam sledila grozna dejanja.

Ob istem času je umrla Julia⁶⁷, ki jo je Augustus, čeprav je bila njegava vnukinja, obsodil, ker se ji je dokazalo prešuštvo, ter jo izgnal na otok Trimerus⁶⁸, ne daleč od apulske obale. Tam je živela v pregnanstvu dvajset let; podpirala jo je Augusta, ki je pred svetom kazala sožalje s svojimi pastorki.

72. Istega leta so Frisijci, narod onstran Rena, prelomili mir, bolj zaradi naše lakomnosti kakor zato, ker so se naveličali pokorščine. Drusus jim je bil naložil zmeren, njihovi revščini ustrezen davek, da so

morali dobavljati volovske kože za vojne potrebe, ne da bi kdo strogo pazil, kako so čvrste in velike, dokler ni Olenius, eden od najstarejših stotnikov, ki je bil postavljen Frisijcem za upravnika, določil kože turov za merilo, po katerem so se morali ravnati pri oddaji kož. To je bilo tudi drugim narodom težko, tem bolj pa še Germanom, ki so imeli velikanskih zverí bogate gozdove, a v hlevih ne dosti rogate živine. V začetku so dajali svoja goveda, nato svoja polja in nazadnje svoje žene in otroke v sužnost. Tako so nastale pritožbe in jeza; in ko niso dosegli nikakršne olajšave, so iskali pomoč v vojni. Zgrabili so vojake, ki so izterjavali davek, ter jih obesili. Olenius je razkačene prehitel z begom in se rešil v trdnjavo, ki se imenuje Flevum, kjer so nemajhne čete meščanov in zaveznikov čuvala obale Oceana.

73. Ko je to izvedel proprator Dolnje Germanije L. Apronius, je k sebi poklical legije iz zgornje province ter izbrano pehoto in konjenico pomožnih čet; odpeljal jih je ob Renu nizdol v deželo Frisijcev, potem ko je že prenehalo obleganje trdnjave in so se uporniki razpršili, da bi svoje imetje varovali. Zato je dal napraviti jezove, nasipe in mostove, da bi mogel prepeljati še močnejšo vojsko. In ker je med tem odkril brodove, je ukazal kaninefatskemu konjeniškemu oddelku in kolikor je germanske pehote služilo med našimi, naj za hrbtom obkolijo sovražnike, ki so že postavljeni v bojno vrsto in tolčejo zavezniške čete in konjenike legij, ki so bili poslani na pomoč. Nato je poslal tri lahkooborožene kohorte in še dve, čez nekaj časa pa zavezniške konjenike v napad; konjeniki in kohorte bi bili dovolj močni, ako bi vsi hkrati napadli, tako pa so se približevali v presledkih in niso mogli zmedenih ustaviti; in strah bežečih jih je potegnil za seboj. Cetegu Labeonu, legatu pete legije, je predal pomožne čete, kolikor mu jih je še ostalo. Pa tudi ta je prišel v stisko ter je odpo-

slal slé in nujno prosil za pomoč legij. Pred drugimi so pridrveli vojaki pete legije, pobili v hudem boju sovražnika in na varno spravili od ran onemogle kohorte in konjenike. In vendar se rimski vojskovodja ni šel maščevati in tudi ni pokopal trupel, dasi je padlo mnogo tribunov, prefektov in uglednih centurionov. Kmalu nato se je izvedelo od prebežnikov, da je devetsto Rimljanov pri logu, ki ga imenujejo log Baduhene, padlo v bitki, katera se je zavlekla do drugega dne; v neki drugi četi, ki je štela štiristo vojakov in ki je zasedla selski dvorec Kruptoriga, nekdanjega vojaka najemnika, pa so se vojaki sami med seboj pobili, ker so se bali izdaje.

74. Slavno je bilo poslej med Germani ime Frisijcev, medtem ko je Tiberius o izgubah molčal, le da bi mu ne bilo treba nikomur dovoliti vojskovanja. Tudi senat se ni za to menil, ali doživlja država na svojih skrajnih mejah sramoto; v notranjosti države se je ljudi polastil strah, zoper katerega so iskali zdravilo v prilizovanju. Tako je senat, čeprav se je posvetoval o docela drugih predmetih, sklenil postaviti oltar milosti, oltar prijateljstva s sohami Cezarja in Seiana, ter je s pogostnimi prošnjami zahteval, naj se dá ljudem priložnost, da bi videli njuni osebi. Vendar pa le-ti niso prišli v mesto in tudi ne v njegovo bližino; zdelo se jim je dovolj, če zapustijo otok in se pokažejo v najbližji pokrajini Kampanije. Tja so prihajali očetje, vitezi, večina preprostega ljudstva, ker so se bali Seiana. Bilo je dovolj znano, da je njegova ošabnost in predrznost rasla, če je jasno videl pred seboj tako hlapčevstvo. V Rimu je namreč letanje sem in tja na dnevnem redu in, ker je mesto tako veliko, se nikoli ne vé, h kakšnemu poslu kdo hiti: tam na polju ali na bregu so poležavali vsevprek dan in noč, dokler ni bilo še to prepovedano. In tako so se spet vrnili v Rim, vsi vznemirjeni, ker jim ni privoščil dobre besede in jih še pogledal ni.

75. Sicer pa je Tiberius, potem ko je svojo vnukinjo Agripino, Germanikovo hčer, osebno izročil Gneu Domitiju, ukazal, da mora biti svečana poroka v Mestu. Pri volitvi Domitia za ženina je imel razen starosti njegovega rodu pred očmi njegovo sorodstvo s Cezarji, kajti Domitius se je lahko ponašal, da je Oktavia njegova babica⁶⁹ in po njej Augustus njegov stari ujec.